

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Första Kammaren. N:o 29.

Torsdagen den 26 mars, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet de under förmiddagens sammanträde aflämnade kungl. propositionerna.

Fortsattes föredragningen af statsutskottets utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkten 103.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 104.

Under åttonde hufvudtiteln punkten 100 i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t, med hänvisning till hvad under punkt 25 i statsrådsprotokollet i ärendet anförts, föreslagit Riksdagen att till arfvoden åt två amanuenser hos öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 3,000 kronor.

*Ang. arfvode
åt en amanu-
ens hos öfver-
styrelsen för
rikets all-
männa läro-
verk.*

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte, i likhet med hvad för innevarande år ägt rum, till arfvode åt en amanuens hos öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 1,500 kronor.

Herr statsrådet *Hammar skjöld*: Kungl. Maj:t hade af Riksdagen begärt att till förstärkande af arbetskrafterna hos öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk dels erhålla en registrator och dels en amanuens utöfver den, som redan finnes hos öfverstyrelsen, så att det skulle blifva två amanuenser med fast lön. Statsutskottet har tillstyrkt och Riksdagen har i dag beviljat anslag för anställande af registratorn och den ene amanuensen, men ut-

Ang. arfoode
 åt en amanu-
 ens hos öfver-
 styrelsen för
 rikets all-
 männa läro-
 verk.
 (Forts.)

skottet har afstyrkt anslaget till den andre amanuensen. Det är angående honom, som jag ber att få säga några ord.

Skälen för utskottets afstyrkande ha varit åtskilliga. Dels anser utskottet, att, sedan öfvergångsåren passerats, arbetet i öfverstyrelsen icke skall komma att blifva så trängande och göromålen icke så många, att man för dem skulle behöfva ha ytterligare en amanuens. Jag tror, att det är ett misstag af utskottet, när detta tänker sig, att öfverstyrelsens arbete skall komma att minskas. Min öfvertygelse är — och den gränsar nästan till visshet — att arbetet i stället kommer att ökas, och detta särskildt med hänsyn till de enskilda läroverken, rörande hvilkas omorganisation förslag snart kommer att framläggas. Vidare vill jag erinra därom, att öfverstyrelsen för närvarande icke kan vara utan extra arbetshjälp. Därför har den anställt en extra ordinarie amanuens. Men man kan icke, såsom det är herrarne väl bekant, beräkna att få använda en dylik amanuens mera än kanske ett par timmar dagligen, och det blir då icke samma tillfredsställande arbete, som om han får hålla på med det mera i följd. Och så är det en omständighet till! Det blir för hvarje dag allt svårare att kunna få några extra ordinarie alls i ämbetsverken, och i det fallet är det i öfverstyrelsen lika med i öfriga ämbetsverk. Det är nämligen ett så uselt arfvode, som sådana extra ordinarie tjänstemän erhålla, att man hvarken kan begära mycket arbete af dem eller fordra, att de öfver hufvud skola vilja ägna sig åt en så otacksam sysselsättning.

Nu kan det ju icke vara lämpligt för ämbetsverkets skötsel, att arbetskrafterna äro otillräckliga. Jag vill erinra kammaren om, att när öfverstyrelsen inrättades, hade man ju ännu icke den ringaste erfarenhet af hvad arbetet skulle komma att kräfva. Dåvarande ekklesiastikministern, statsrådet von Friesen, fick den arbetskraft, som han begärde af Riksdagen. Men han räknade alldeles för lågt. Denna olyckliga misräkning har sedan legat öfver öfverstyrelsen med ett mycket svårt tryck.

Följden har blifvit, att läroverksråden själfva ha måst utföra en mängd sådant arbete, som annars göres af en notarie eller en amanuens. Deras tid är dock för dyrbar för dessa göromål, och de verkligen ansträngande och viktiga uppgifter, som läroverksråden ha att fullgöra, äro för resten så pass talrika, att deras tid mer än till fulllo tages i anspråk för desamma. Jag kan vitsorda, aft arbetet i öfverstyrelsen verkligen är intensivt. Ett af läroverksråden nödgades helt nyligen begära tjänstledighet på grund af öfveransträngning, och det kan ju icke vara lämpligt att fordra, att dugliga män skola arbeta ut sig, därför att man icke kan få tillräckligt med arbetshjälp.

Nu har det äfven af utskottet anmärkts, att arbetsbördan kunde nog lättas, om öfverstyrelsen afskilde en del småärenden, som icke äro af sådan vikt, att de nödvändigt behöfva behandlas af öfverstyrelsen, och om den affattade sina expeditioner i kortare form o. s. v.

Jag, som snart sagdt dagligen är i tillfälle att se expeditioner från öfverstyrelsen, kan intyga, att i dem slösas det verkliga icke med för många ord, när det icke är några mycket viktiga saker, som föreligga. Då så är fallet, då långa viktiga utredningar krävas, måste man ju öftra flera ord på dem än annars. Så ofta det är möjligt komma emellertid utlåtandena från öfverstyrelsen i en synnerligen kortfattad form.

*Ang. arfvode
dt en amanuens
hos öfverstyrelsen för
rikets allmänna läro-
verk.*

(Forts.)

Hvad afsöndrandet af oviktiga ärenden beträffar, så kan det ju hända, att öfverstyrelsen under den första tiden af sin verksamhet tog på sig en hel del ärenden, som voro obehöfliga. Men öfverstyrelsen har nog fått lära sig, att detta icke går för sig, erfarenheten har därvid varit en ganska sträng läromästare. Numa äro därför en mängd ärenden öfverlämnade åt rektorerna själfva.

Om icke Riksdagen vill bevilja anslag till denne andre amanuens, ser jag ingen annan möjlighet, än att Kungl. Maj:t får försöka att med anlitan af besparingarna på reservationsanslaget för de allmänna läroverken bereda ersättning åt denna alldeles nödvändiga arbetshjälp. Men det är icke angenämt för Kungl. Maj:t att göra något sådant, då det kan hända, att detta kan komma att gifva anledning till anmärkning.

Jag vill därför lägga kammaren på hjärtat att i denna punkt icke vara för sträng, utan taga i öfvervägande, huruvida kammaren icke skulle kunna bevilja inrättandet af denna amanuensbefattning.

Herr Billing: De förespeglingar, som år 1904 gjordes Riksdagen angående arbetssättet och behöfvat af arbetskraft inom läroverkens öfverstyrelse, ha då åtminstone icke visat sig kunna förverkligas, utan i denna styrelse har den ena tjänstemannen kommit till efter den andra. Nu i år har det begärts två nya tjänstemän, oafsedt att man hos Riksdagen begärt, att en tjänsteman, som förut varit på extra stat, nu skall blifva uppflyttad på ordinarie stat.

Jag är till fullo öfvertygad om riktigheten af statsrådets yttrande, att läroverksråden sannerligen icke legat på latsidan, utan haft ett mycket strängt arbete. Men jag är icke lika öfvertygad om riktigheten af statsrådets sats, att icke detta deras arbete kan komma att minskas, och allra minst är jag öfvertygad om, att man icke bör minska det arbete, som nu har tagit läroverksrådets tid i anspråk så mycket, som under sista åren varit fallet. Detta arbete har väl framför allt föranledts af Riksdagens beslut i föl om tillsättande af de många nya lärarebefattningarna. Den, som varit med om att göra upp listor öfver sökandes meriter och anställa jämförelser dem emellan, vet, hvilket arbete detta kräver. Men nu är denna stora massa lärareplatser tillsatt, och jag hoppas, att det icke någonsin hädanefter skall bli så många lärareplatser, som skola tillsättas under ett år, åtminstone icke med aflöning från reservationer.

Ang arfvode
 åt en amanu-
 ens hos öfver-
 styrelsen för
 rikets all-
 männa läro-
 verk.
 (Forts.)

Nu har det begärts, att Riksdagen skulle bevilja lön åt en registrator och en amanuens utom den, öfverstyrelsen redan har. Denne nye amanuens skulle bli registratorns amanuens. Således skulle det behövas tvenne tjänstemän bara för att registrera, bara för att anteckna inkommande och utgående skrifvelser! Detta leder genast till den tanken, att det inkommer och afgår alldeles för många skrifvelser, ja, alldeles onödigt många skrifvelser. Det är detta, som utskottet syftar på, när utskottet undrat, om icke en förändring af arbetssättet i öfverstyrelsen vore både möjlig och lämplig. Det är nog icke för statsrådet obekant, att herrar rektorer i landsorten klaga öfver det förfärligt omfattande mångskrifveriet i allehanda småsaker. Jag är också viss därpå, att den instruktion, som är gifven för läroverkens öfverstyrelse, och det sätt, hvarpå den tillämpas, åtminstone icke afse att minska mångskrifveriet. Det är så mångfaldiga ärenden, som hade kunnat bibehållas hos de lokala ämbetsmyndigheterna uti landsorten, utan att man behöfde ha den allra ringaste fruktan för att blifva angripen af den farliga besmittelse, som kommer från biskoparne. Ty det är en mängd småärenden, en mängd småskrifvelser, på hvilka det blott gäller att skrifva namnet, och om jag varit aldrig så episkopal, hade jag ändå aldrig kunnat lägga in något farligt episkopalt däri. Det fanns en mängd frågor, som rektorerna per telefon gjorde biskopen, och så var den saken klarerad. Nu skrifer rektor till öfverstyrelsen hvarje förfrågan, och så skickar öfverstyrelsen sitt svar, det går alltså en skrifvelse upp till Stockholm och en ut till landsorten, och när öfverstyrelsens svar anländt, måste rektorerna kanske sända upp ett erkännande, att de tagit emot svaret.

Det är därpå, jag för min del syftat, när jag yrkat, att hvad statsutskottet här föreslagit måtte vinna Riksdagens bifall.

Jag är viss om, att därest man vill, skall man här kunna göra en ganska väsentlig nedsättning i öfverstyrelsens arbetsbörd, hvaraf så många lida. Genom den anordning, som jag syftat på, skulle mycket arbetskraft kunna besparas.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Hammar skjöld: Med anledning af ett yttrande af biskop Billing vill jag endast säga ett par ord. Det kan väl hvarken Kungl. Maj:t eller öfverstyrelsen för allmänna läroverken rå för, att förhållandena icke äro desamma nu som den tid, då eforerna hade att handlägga en mängd ärenden för läroverken? Och jag vill säga, att det är 1904 års Riksdag, som beslutit, att öfverstyrelsen skall finnas, och sedan får både Kungl. Maj:t och öfverstyrelsen rätta sig därefter. Om det nu måste gå till på ett omständligare sätt, än hvad det har skett förut, det kan ingen människa hjälpa. Men ett faktum är, att öfverstyrelsen har oerhördt mycket att göra, och att jag icke förstår, hur det skall blifva möjligt att minska arbetet för densamma.

Grefve Hamilton, Raoul: Förgäfvcs har jag väntat, att någon annan skulle yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, men då så icke skett, skall jag göra det.

Jag behöfver icke upprepa de skäl, som här blifvit anförda af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. De skäl, som framhöllas af honom, voro så klara och tydliga, att det icke behöfver råda någon tveksamhet om, huru man bör rösta.

Man kan ha olika uppfattningar, huruvida öfverstyrelsen är af nöden eller ej, men anser man, att den bör finnas, så bör denna öfverstyrelse hafva tillräckligt med arbetskrafter för att kunna fullgöra sitt värf. Detta har nu Kungl. Maj:t framhållit och herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har utvecklat det på ett så tydligt och klart sätt, att jag, herr talman, ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

*Ang. arfnöde
åt en amanu-
ens hos öfver-
styrelsen för
rikets all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

Herr Billings: Jag ber att få svara statsrådet ett par ord. Han sade, att det kan väl hvarken öfverstyrelsen eller Kungl. Maj:t rå för, att alla dessa arbeten åligga öfverstyrelsen, sedan Riksdagen 1904 beslutit öfverstyrelsens inrättande.

Jo, det är just det, som öfverstyrelsen och Kungl. Maj:t rå för. Ty Riksdagen har icke beslutit det ringaste om instruktionen för öfverstyrelsen eller något om fördelningen af göromålen för öfverstyrelsen, utan den instruktion, som gäller för öfverstyrelsen, har Kungl. Maj:t själf stadfäst; och öfverstyrelsen är visst icke oskyldig till den, ty öfverstyrelsen har författat instruktionen, som Kungl. Maj:t fastställt. Då är det tydligt, att om det är fel i den, och jag är öfvertygad, att det finnes sådana, bäres skulden härför i första hand af öfverstyrelsen och därefter af Kungl. Maj:t, fastän icke af den regering, som nu styr. Det finnes icke något hinder för, att Kungl. Maj:t efter öfverstyrelsens hörande ändrar instruktionen och befriar öfverstyrelsen från en massa göromål, som icke hafva annan betydelse än att öka besvären för rektorerna och öfverstyrelsen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, såvidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 105.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. anslag till inköp af materiell för skjutöfningar vid de allmänna läroverken med flera undervisningsanstalter

Punkten 106.

Kungl. Maj:tt hade föreslagit Riksdagen att för inköp af materiell för skjutöfningar vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och tekniska elementarskolorna på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 135,933 kronor.

Utskottet hade på angifna grunder hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas. Reservation hade anförts af herrar *A. G. L. Billing, I. Wijk, P. Sörensson, grefve P. O. L. Klingspor, P. Paulson, H. R. Törneblad, E. A. G. A. Wikander, K. Starbäck* och *P. O. Lundell*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte för inköp af materiell för skjutöfningar vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och tekniska elementarskolorna på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 60,000 kronor.

Herr Törneblad: I anslutning till hvad jag yttrade under 27:de punkten af föreliggande hufvudtitel och med anledning af Riksdagens därunder fattade beslut, får jag hemställa, att kammaren måtte bifalla reservationen i denna punkt »att Riksdagen må för inköp af materiell för skjutöfningar vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och tekniska elementarskolorna på extra stat för år 1909 anvisa ett anslag af 60,000 kronor». Reservationen innebär blott ett komplement till det förut fattade beslutet.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt annat yrkande ej förekommit, än att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Billing m. fl. vid förevarande punkt afgifna reservation.

Sedermåra gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 107—117.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 118.

Anslag till uppförande af byggnader för folkskoleseminariet i Luleå.

I öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hade utskottet i nu föredragna punkt hemställt, att Riksdagen måtte till uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hufvudförslaget af de i oktober 1907 upprättade ritningarna med de af öfverintendentsämberet gjorda ändringar och tillägg, af erforderliga byggnader för folkskollärarseminariet i Luleå samt anskaffande af gymnastikattiralj för detsamma äfvensom gäldan-

de af kostnaden för upprättande af nämnda ritningar med kostnadsförslag bevilja ett anslag af 392,750 kronor och däraf på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 100,000 kronor.

*Analag till
uppförande af
byggnader för
folkskolesemi-
nariet i Luleå.*

Herr Billing: Jag hoppas, att herrarne skola hafva tålamod och höra på en jämnervisa af mig. Den skall icke blifva lång, men den borde senteras, och särskildt ber jag herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet sentera den.

Förra Riksdagen afslog en framställning af Kungl. Maj:t om anslag till denna seminariebyggnad i Luleå. Då gick kostnadsberäkningens slutsumma till 261,800 kronor. Den återremiss, som Riksdagen då beslöt, har nu ledt till en ökad kostnad i det nya förslaget af 130,950 kronor. Så mycket kostar den återremissen, hvilket ju kan vara lärorikt för Riksdagen, så att den aktar sig för en återremiss, åtminstone i byggnadsfrågor, ty de återkomma alltid med betydligt ökade kostnader, framför allt om de remitteras till seminariekommittén, såsom här visat sig. Denna kommitté har alldeles otroligt höga anspråk på seminarierna. Så t. ex. att det skulle nu behövas ett synnerligen stort antal lärooverksrum och att det skulle vara nödvändigt att anskaffa t. ex. 5 särskilda rum: för meddelande af undervisning i naturkunskap i ett seminarium! Kungl. Maj:t har tyckt, att detta är för mycket, och har strukit 2 rum, men det återstår i alla fall 3 särskilda rum för denna undervisning. För en okunnig lekman kan det icke undgå att förefalla besynnerligt, när man tänker på, hvad det är för en undervisning i naturkunskap, som en folkskollärare på landet, och jag tänker särskildt på folkskollärarna i öfversta Norrland, lämna, att för deras utbildning skola behövas tre särskilda lärorum. Snart vill man vid seminarierna hafva liknande institutioner som vid universiteten.

Det finnes bland andra punkter i denna framställning också en, där det äskas för uppförande af ett gymnastikhus för seminariet i Luleå 75,000 kronor. Nu frågar jag herrarna, som äro praktiskt folk: tycka herrarna, att det är rimligt, att ett gymnastikhus för seminariet i Luleå skall behöfva kosta 75,000 kronor? Herrarna se af den rätt märkliga motiveringen i statsutskottets utlåtande, att statsutskottet har haft den innerligaste lust att afslå detta, men statsutskottet har icke dristat sig göra det, ty det kunde icke göra någon särskild anmärkning mot själfva kostnadsberäkningen. Och när man haft erfarenhet af, att, när man en gång afslagit en byggnadsfråga, byggnadsförslaget nästa gång, det förekommer till afgörande, ökas med 130,950 kronor, så är man rädd för, att det skulle höjas ytterligare, om man dröjde till nästa riksdag att bifalla det. Seminariebyggnaden skall nu kosta 392,750 kronor. Jag minnes icke, hvad universitetshuset i Lund kostade, men jag tror icke, att det var så mycket, men det är en del år sedan. Men här i Luleå skall ett seminarium kosta 392,750 kronor, och i den summan har icke beräknats det ringaste för inredningen och utrustningen för seminariet! Och det är antagligt,

(Forts.)

Anslag till
uppförande af
byggnader för
folkskolesemi-
nariet i Luleå.

(Forts.)

och när en kungl. proposition kommer om detta, så kommer seminariabyggnaden i Luleå med inredning och utrustning att kosta en half million kronor. Är det rimligt, att seminariabyggnaden i Luleå skall kosta en half million kronor? Mig förefaller det vara fullkomligt orimligt. Och om jag också icke kan peka på, att där och där ligger felet, så har dock själfva faktum öfvertygat mig, att vi äro inne på en oriktig väg, att det bygges här i Sverige på ett alldeles orimligt sätt och att anspråken på byggnader äro uppdrifna till en höjd, mot hvilken man verkligen har de starkaste skäl att göra en reaktion. Om man nu ändå hade den trösten, att det endast vore seminariabyggnaden i Luleå, som man kunde säga detta om, så kunde det väl gå an, men den trösten har man visst icke. Jag tänker icke bara på seminariabyggnader, utan på alla andra byggnader, som uppföras för statens räkning, och jag skall icke inskränka mig bara till byggnader för staten, utan tänka på andra hus, som byggas här i Sverige. Under hela riksdagen har jag icke sett en enda tidning, där man icke klagat öfver byggnadernas i Stockholm lyx och öfverflöd. Tänker jag särskildt på, hvad det kostar att bygga inom det område, hvarom här är fråga, nämligen folkskolans område, så ser jag, att det är alldeles otroliga summor, som gå åt, och mycket högre summor, än som kunna vara rimliga för Sverige med de tillgångar, som Sverige har.

Det har händt emellanåt, att Sverige prisas Järför, att det haft finare byggnader än något annat land för vissa ändamål. Jag har hört, hur man särskildt prisat vissa kaserner, och det har med stolthet talats om i tidningarna, att utländska militärer sagt, att de aldrig sett finare kasernbyggnader än här. På mig har det talet verkat i hög grad pinsamt, ty jag kan icke komma ifrån, att vi på detta område kommit in på en alldeles oriktig väg, från hvilken man måste taga afstånd. Hur detta nu skall ske, kan jag naturligtvis icke säga, men hvad som är säkert är det, att man kan vara nöjd, äfven om man icke får det allra bästa tänkbara, om man i alla fall får sådant, som är bra, och att det måste särskildt med afseende på byggnader, som höra till läroverken, kunna göras betydliga inskränkningar. När pedagoger och arkitekter komma tillsammans och göra upp byggnadsritningar, så blir resultatet utomordentligt präktigt, men resultatet blir också utomordentligt dyrt. Det skall vara så och så många alnar breda gångar och korridorer. Alla rummen skola ligga åt ett och samma håll, för att icke ljuset skall komma från olika sidor. Det skall vara så och så många kubikmeter luft o. s. v.

Nu har jag sjungit min jammervis, och jag har naturligtvis intet annat yrkande att göra än att hemställa om bifall till utskottets förslag. Men jag vill lägga på statsrådets hjärta att, när till honom komma ritningar, granska dem.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 119—146.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 147.

Lades till handlingarna.

Punkterna 148—162.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 163.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för upprätthållande under tiden den 1 september 1908—den 1 september 1909 af svensk undervisning för svenska barn i Berlin på extra stat för år 1909 bevilja ett belopp af 1,600 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskrifva.

Anslag till svensk undervisning för svenska barn i Berlin.

Utskottet hade på anfördt skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade anmälts af herrar *A. G. L. Billing*, *P. Sörensson* och grefve *A. P. C:son Wachtmeister*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte för upprätthållande under tiden den 1 september 1908—den 1 september 1909 af svensk undervisning för svenska barn i Berlin på extra stat för år 1909 bevilja ett belopp af 1,600 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t funne lämpligt föreskrifva.

Herr *Billing*: Kungl. Maj:t begär här, att Riksdagen skall på extra stat till svenska församlingen i Berlin bevilja 1,600 kronor till understöd för den undervisning i svenska, som där meddelas åt barn till svenskar.

Dessa barn gå i tyska folkskolor, men man har önskat, att de också skulle lära sig svenska språket för att på det sättet få ett intryck af hvad Sverige är och hvad Sverige har. Genom detta skulle ett svenskt sinnelag bibringas dem. Det har man försökt göra, och man har funnit, att det arbetet sker med framgång, och att det verkar godt icke blott på barnen, utan genom barnen också på föräldrarna. Ser man nu på den undervisning i svenska, som meddelas dessa barn, är en sådan undervisning naturligtvis icke sådan och i allt fall icke så fullständig som den, som meddelas i våra svenska folkskolor, men den är ordnad på ett sätt, som där anses vara det lämpligaste för det åsyftade ändamålet.

Nu har statsutskottet afstyrkt den kungliga propositionen och utskottets skäl har varit fruktan för de konsekvenser, som det

Anslag till
svensk under-
visning för
svenska barn
i Berlin.
(Forts.)

skulle kunna medföra, om man på det sättet beviljade statsanslag för folkskoleundervisning för svenska barn i utlandet. För min del är jag öfvertygad om att denna fruktan hos statsutskottet är icke blott öfverdrifven, utan verkligen obefogad. Man kan icke på något sätt jämföra denna församlings och dessa barns ställning med åtskilliga andra svenska barns. Det sadet t. o. m. att man fruktade för att man skulle begynna utdela anslag till svenska folkskolor i Amerika. Det är naturligtvis en orimlighet. Denna församling i Berlin är nämligen en svensk kyrkoförsamling, den står under svenska kyrkans styrelse och är i det afseendet alldeles likställd med andra svenska församlingar här hemma i hemlandet. Hvad är det nu, som här begäras? Jo, det är, att, då aflöningen till lärarinnan går till 2,000 kronor förut och man bestridt denna utgift genom enskildt sammanskott, man nu anser sig icke kunna göra detta, i synnerhet som svenska församlingens medlemmar i Berlin i allmänhet äro fattiga, eller åtminstone mindre bemedlade. Då begär man, att af dessa 2,000 kronor svenska staten skall bevilja 1,600 kronor. Hvad är då detta? Jo, ingenting annat, än att svenska staten bidrager med $\frac{2}{3}$ till två folkskollärare i Sverige. Nu kunna, som herrarna veta, församlingarna här i Sverige anordna hur många folkskolor som helst och tillsätta hur många folkskollärare som helst och svenska staten bidrager med $\frac{2}{3}$ till deras kontanta aflöning. Om staten nu skulle bidraga med $\frac{2}{3}$ till aflöning för lärarinnan för den svenska församlingens barn i Berlin, är det väl icke någonting att motsätta sig och det är väl icke för mycket begärdt från någon synpunkt sedt.

Detta, om jag så må säga, från lägre, rent ekonomisk synpunkt sedt, men för mig har denna lilla fråga en större betydelse. Jag räknar som ett af de allra största och mest glädjande tecken i de sista tiderna detta uppvaknande intresse för Sverige hos våra svenska landsmän i utlandet. Det har begynt blåsa en svensk vind genom dessa kolonier både på det ena stället och på det andra, och det kan väl ingen underlåta att glädja sig åt, ty det är dock en vinst för vårt land: hvarje svenskt barn, svensk man och svensk kvinna, som i utlandet älskar sitt fosterland och talar dess sak vid det ena eller andra tillfället. Jag tror, att vi under den gångna tiden och särskildt under det så ofta omnämnda året 1905 hade ganska stark erfarenhet af att vi icke uppehållit klara förbindelselinjer med våra landsmän i utlandet. Det är mig för säkradt af dem, som hafva kännedom därom, att svenskarna i utlandet på de sista tiderna ganska mycket bidragit till den förbättrade mening om Sverige och svenskt folk och svensk bildning, som under senaste tiden gjort sig gällande. Om det nu gäller att stödja detta sträfvannde, om det gäller att förbättra en del svenskfödda barns ställning och styrka deras och föräldrarnas kärlek till Sverige, då må det väl vara värdt att bistå dem med detta bidrag till svensk folkskoleundervisning i Berlin.

Jag anhåller om afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Efter det yttrande, som herr Billings nyss haft, är det säkerligen alldeles obehöfligt, att jag nämner något, men jag kan icke underlåta att göra det af en alldeles särskild anledning. Jag hade nämligen nöjet att under november månad förra året under ett par dagars vistelse i Berlin besöka den svenska skolan och vara närvarande ett par timmar vid lektioner där, och jag kan säga kammaren, att jag aldrig åhört en lektion, som intresserat mig mer, och aldrig sett barn så ifriga och intresserade att få lära. Det var ett lif och en lust i undervisningen, som var något alldeles sällsynt. Man riktigt såg, hur de fröjdades åt att få tillägna sig sina fäders språk. De flesta af dessa barn kunde icke svenska, när de började i skolan. De hade tyska mödrar och hade fått sina mödrars språk. Nu omfattar undervisningen ingenting annat än att lära dem tala och förstå svenska språket och gifva dem litet närmare kännedom om svensk geografi och svensk historia än de kunna få i de tyska skolor, där de gå. Det har anmärkts, att detta icke är någon riktig folkskola och att staten därför icke kan understödja den på samma sätt som sina egna skolor. Det är riktigt, därför att dessa barn gå allesamman i tyska folkskolor och få där undervisning i allt annat utom just sina fäders språk, svenskt språk och svenska ämnen. Jag är alldeles öfvertygad om, att om ni, mina herrar, hade varit där, skulle icke en enda röst sedan höjts emot bifall till denna anspråkslösa begäran om att hemlandet skall understödja sina till utlandet utflyttade barn att bibehålla sitt svenska språk.

Det enda skäl, som finnes upptaget för afslag i utskottets betänkande, är fruktan för konsekvenserna. Utskottet fruktar, att det skulle kunna medföra anspråk på understöd för liknande ändamål från andra håll. Ja, mina herrar, det fruktar utskottet och det är det jag går och hoppas och glädjer mig åt. Jag hoppas, att den tid skall komma, då i flere af Europas städer svenskarna sluta sig samman för att bevara sin nationalitet och sitt språk och vända sig till hemlandet, ifall de icke själfva orka med det, och begära, att moderlandet skall hjälpa dem, att deras barn må kunna få bibehållas vid det svenska språket. Detta hoppas jag måtte komma, och om jag skulle få den glädjen att bära fram ännu flere propositioner till Riksdagen af den art som denna, skulle det vara mig ett utomordentligt stort nöje. Jag är öfvertygad, att denna kammare icke kan vägra en sådan framställning, som här är gjord.

Herr Fränckel: Herr grefve och talman! Mina herrar! Det har kommit på min lott att här försvara utskottets ståndpunkt, som jag naturligtvis gör mycket ogärna. Den uppfattning, som gjort sig gällande i utskottet, har redan här blifvit berörd och skiljer sig visst icke från den uppfattning, som de båda sista ärade talarne gjort gällande. Alla voro vi öfverens om att detta var ett behjärtansvärdt ändamål, och det enda skäl, som föran-

Anslag till svensk undervisning för svenska barn i Berlin.

(Forts.)

Anslag till svensk undervisning för svenska barn i Berlin.

(Forts.)

ledde den del af utskottet, som herrarna se i betänkandet, att ställa sig på afslag, var just fruktan för konsekvenserna. Det kan ju icke bestridas, att i och med detsamma ett så beskaffadt anslag som detta beviljas, måste nya kraf framkomma, och statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har här visserligen framhållit sin uppfattning af så beskaffade framställningar, men jag hemställer dock till herrarna, om man endast låter känslöskälen tala, om icke dessa konsekvenser då kunna blifva ganska betänkliga. Det kan dock icke nekas, att vi här i landet, som bättre är, lägga ned stora belopp på vår undervisning, såväl den lägre som den högre. Men då man här vill flyga ut, som man här tycks vilja göra, att äfven bereda så beskaffad undervisning på andra orter för icke blott våra landsmän utan äfven deras barn, då är jag rädd för att man kommer in på en farlig väg. Jag anser, att efter de upplysningar vi fått, kommer sannolikt denna kammare att bevilja anslaget, men jag ber då att få nämna för kammaren, att i statsutskottet voro alla Andrakammarledamöterna för afslag, och jag föreställer mig, att om samma beskrifning på huru framtiden kommer att te sig med afseende på dessa anslag, som här lämnats af herr statsrådet, kommer att lämnas af statsrådet i Andra Kammaren, kommer denna kammare nog att ställa sig betänksam, och jag tviflar på, att den blir benägen medgifva anslaget. Jag måste således sorgligt nog yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde her talmannen i enlighet med de därunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Billing m. fl. vid denna punkt afgifna reservation; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 164—180.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 181.

Anslag till understöd åt svenska tonsättare.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 67) hade herr *H. Wijk* föreslagit, att Riksdagen måtte till fasta årliga understöd under åren 1909—1911 åt svenska tonsättare af utmärkt förtjänst bevilja ett anslag af 18,000 kronor att utgå med 6,000 kronor årligen, samt af Kungl. Maj:t efter sakkunniges hörande fördelas, samt af detta anslag å extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 6,000 kronor.

Utskottet hade af anförda skäl hemställt, att herr *Wijks* förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid föreliggande punkt hade reservation anförts af herrar *E. Hammarlund* och *I. T. Larsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen med bifall till herr *Wijks* förevarande motion måtte

Anslag till understöd åt svenska tonsättare.

(Forts.)

a) till fasta årliga understöd under åren 1909—1911 åt svenska tonsättare af utmärkt förtjänst bevilja ett anslag af 18,000 kronor, att utgå med 6,000 kronor årligen, att af Kungl. Maj:tt efter sakkunniges hörande fördelas;

b) af detta anslag å extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 6,000 kronor:

Herr *Björnin*: Jag tillåter mig att i denna punkt fälla ett godt ord för motionärens förslag. Det afser, sasom kammaren finner i föreliggande betänkande, att Riksdagen skulle uppföra på extra stat ett anslag af 18,000 kronor, hvaraf 6,000 kronor skulle utgå årligen och 6,000 för år 1909 såsom understöd åt svenska tonsättare af utmärkt förtjänst. Utskottet har icke ansett sig kunna tillstyrka motionärens förslag. Utskottet upplyser nämligen om att det redan finnes på Musikaliska akademins stat ett anslag på 6,000 kronor till yngre tonsättare äfvensom till uppmuntran och belöning åt tonsättare, som vilja ägna sin verksamhet åt tonverk af högre värde, vill jag minnas orden äro. Det skäl, som utskottet anført för sitt afstyrkande, är, att utskottet ansett, att Musikaliska akademien underlåtit påpeka detta behof, då staten uppgjordes för år 1909 för Musikaliska akademien, och Musikaliska akademien är ju den, som det i främsta rummet tillkommer att främja tonsättningskonsten. Detta skäl är ju således endast formellt, och det har förekommit mångfaldiga gånger, att sådana skäl anförts utan att de kommit kammaren att i enlighet därmed fatta sitt beslut, hvilket ökar mitt mod, då jag framställer en vädjan till kammarens frikostighet i denna punkt. Jag anser, att reservanternas mycket lyckligt funnit de skäl, som böra uppställas emot detta formella skäl. De två reservanternas vid punkten säga nämligen, att de anse, att utskottet bort framhålla, att förslaget vore synnerligen behjärtansvärdt, att den »svenska tonsättningskonsten har så förnämliga anor och visar för närvarande så glädjande prof på att dess traditioner på ett värdigt sätt uppehållas af de nu verksamma tonkonstnärerna, att utskottet, med fästadt afseende jämväl å hvad i våra närmaste grannländer åtgjorts i förevarande hänseende, icke kan finna det annat än billigt och lämpligt, att svenska staten i sin mån bidrager till att bereda de mest framstående af våra kompositörer något understöd i deras ur ekonomisk synpunkt så föga vinstgifvande arbete.» Nu är det, som kammaren nog erinrar sig, icke mer än ett år sedan ett liknande förslag förelåg i fråga om våra litteratörer. Det var icke alls någon akademi, som framträdde med något förslag, enligt hvad jag kan minnas, utan det var en enskild motionär, hvilket icke likväl då ansågs så afgörande, utan fattade Riksdagen i strid däremot ett annat beslut än hvad utskottet tillstyrkt.

Anslag till
understöd åt
svenska tonsättare.

(Forts.)

Då jag finner att hvad reservanterna anfört är sant och riktigt och att saken är behjärtansvärd, tager jag mig friheten, herr grefve och talman, att yrka bifall till reservationen.

Grefve W a c h t m e i s t e r, H u g o: Under förutsättning, att inga upplysningar under hand lämnats utskottet, är ju dess afslagsmotivering fullt plausibel. Jag vill gärna erkänna, att en framställning sådan som denna borde hafva kommit från Musikaliska akademien, men när nu enskild motion väckts, kommer ett uttryck i denna motivering, nämligen orden, att »på de anförda skälen får med allt skäl dragas den slutsatsen, att anslaget är för sitt ändamål tillräckligt» att verka som ett slag i ansiktet på dem, som frågan närmast berör, ty det nuvarande anslaget är långt ifrån tillräckligt och behofvet skulle närmast kunna karakteriseras som skriande. Musikaliska akademien har ock i skrifvelse till motionären vitsordat detta behof och har uttryckt sin glädje öfver att motionen tillkommit, men den har icke, såsom utskottet ansett, funnit lämpligt att komma fram med denna sak samtidigt med lö-neregleringen, hvilken ju icke har med saken att göra.

Intet andligt arbete i Sverige, ja, jag skulle vilja med någon öfverdrift säga, knappast något kroppsligt arbete är så föga lö-nande, ekonomiskt sedt, som tonsättarens. Denne — han må vara aldrig så framstående — kan icke på sin tonsättareverksamhet grunda ens den nödtorftigaste existens. För att belysa detta påstående måste jag uppehålla mig vid några få detaljer.

Musikens främsta konstformer, stråckkvartetten, symfonien och för öfrigt orkestersaker i allmänhet, finna i Sverige icke förläggare. För uppförande å konserter betalas i regel intet arfvode. Af kompositören själf arrangerade orkesterkonserter medföra undantagslöst förlust, och förläggande eller uppförande i utlandet kan icke åstadkommas annat än mot kontant valuta eller ock genom inflytelserika relationer. Således, en symfoni, äfven om den är ett mästerverk, som föranledt flere månaders arbete, föregånget af årslånga studier af en utpräglad musikalisk begåfning, lämnar icke sin upphofsman någon som helst vinst. Icke heller kunna våra mest betydande verk med våra usla förläggareförhållanden befordras till trycket utan att kostnaderna drabba kompositören. Med operan förhåller det sig något lyckligare, för så vidt arbetena blifva af kungl. teatern till uppförande antagna. Hvarom icke, äro kanske årslångt arbete och talrika idéer så godt som bortsopade. Nej, det är på tillfällighetsverk, smärre sånger och pianostycken, allra helst närmande sig »Glada änkans» och »Kväsarvalsens» genre, som kompositörerna kunna förtjäna smärre arfvoden. Att det trots dessa förhållanden finnes personer, som oftra sina bästa krafter på mera ideell tondiktning, vittnar i sanning om ett intresse och en själfuppföring för kallelsen, som vore värda en bättre lön. Ty någon lön hafva de icke fått, bärarna af våra stora namn på detta område. Berwald måste förestå ett ortopediskt institut. Söderman knäcktes tidigt af brödbekymmer, hvarigenom

säkerligen ej blef skapadt, hvad bäst och betydelsefullast han kunnat. Om Norman säger man med anspråk på tillförlitlighet, att han under hela sitt lif förtjänade 800 kronor på tonsättning. För den nuvarande generationen, som dock inom sig hyser krafter, ägnade att gifva musiken ett nationellt uppsving, ställer sig saken icke ljusare trots arbetsamhet och energi, trots obestriddig begåfning. De ekonomiskt beroende kunna till tonsättning endast använda den tid de kunna taga ledig från en uppsplitande lärare- eller kapellmästareverksamhet, till föga gagn för konsten, eller måste det enskilda mecenatskapet, som för öfrigt ej är alltför lifligt utveckladt i Sverige i den riktningen, träda emellan. Visserligen hafva vi det redan befintliga reservationsanslaget på 6,000 kronor, och det har varit af ofantlig nytta, men Musikaliska akademien hade ursprungligen tänkt sig, att detta anslag skulle utgå till yngre lofvande förmågor, hvilka ju i ännu högre grad äro i behof af understöd. Motionären tänker sig, att detta redan befintliga reservationsanslag skall användas för sitt ursprungliga ändamål och att det nya anslaget skulle utgå till mognare konstnärer. I vår tid med dess praktiska läggning skulle ju den invändningen kunna ligga till hands, att då tonsättningen bevisligen icke kan gifva sin upphofsman lefvebröd, må den ligga nere. Men har icke musiken en stor kulturell betydelse, som vi återfinna inom samhällets flesta verksamhetsområden, på det kyrkliga området, i folkbildningsarbetet, i militärlifvet? Vi se musiken göra sina insatser vid de mest olikartade tillfällen, från jubileumsfesterna, kongresserna m. m. ända till friluftsmusiken i parkerna. Ja, jag menar icke kafémusiken. För resten, denna kulturella betydelse är ju redan erkänd i och med tillvaron af Musikaliska akademien och det statsunderstödda musikhistoriska museet. Bör icke staten hafva åtminstone moralisk skyldighet att tillse, att bland alla de talrika adepter, som utvecklas för musikerns yrke, just de, som hafva den största begåfningen, de, som sitta inne med skaparekraften och som känna sig hafva vingar att lyfta sig öfver de andra, icke skola få vingarna klippta och tvingas hålla sig vid marken?

En museiinstitution innebär väl ett moment af nationens själfkänsla öfver hvad som inom dess hägn och skydd kulturellt utvecklats. Vårt musikhistoriska museum borde innehålla en sal för utgifna manuskript, krafmbref och andra emblemer för en outhärdlig ekonomisk existens. Om det vore något att yfvas öfver, lämnar jag därhän.

Det är djärfvt att hoppas på en för reservationen lycklig utgång gent emot en enig statsutskottshalfva, men jag vågar dock hoppas, att åtminstone några af herrarna skola vilja, sedan saken blifvit bragt på tal och behofvet så godt sig göra låter bevisadt, bidraga till att med ett litet anslag gifva ett stort och kraftigt och nödvändigt stöd till en kulturgren, som i allmänhet icke har att hoppas på mycket stöd inom representationen, men om hvilken vi väl alla kunna vara eniga, att den bär ädla frukter.

Anslag till understöd af svenska tonsättare.
(Forts)

Anslag till
understöd åt
svenska ton-
sättare.

(Forts.)

Herr greve och talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Törneblad h: Herr greve och talman! Mina herrar! Det är ganska otacksamt att taga till orda för statsutskottet, när det för sparsamhetens talan. Nu erkänner jag mycket gärna, att sparsamhet kan understundom vara missriktad, men då man ser alla de önskningsar om anslag, som trängas på vår riksstat och framför allt på åttonde hufvudtiteln, blir man naturligtvis något tveksam om möjligheten och lämpligheten att tillstyrka *allt*, som framträder med anspråk på bifall. Statsutskottet har förr i världen i allmänhet hållit sig till den grundsatsen, att dylika önskemål fram bäras bäst efter pröfning af Kungl. Maj:t, naturligtvis efter hörande af vederbörande myndigheter. På senare tider har emellertid en annan vind blåst genom kamrarna. Det har nämligen ganska ofta varit nästan lättare att genomdrifva ett anslag på enskild motion, än om Kungl. Maj:t kommit med krafvet. Men jag tror icke, att det är skäl att för hastigt öfvergifva den gamla och goda grundsatsen, äfven om man ställer sig mycket sympatisk mot det ändamål, som framkallar den ena eller den andra anslagsbegäran. I detta fall vill jag gärna erkänna, att goda skäl äro gifna för ett anslag från Riksdagen. För min del skulle jag dock tro, att det vore bättre att anslaget sattes i närmaste samband med det, som redan finnes på Musikaliska akademiens stat, och i alla händelser kan denna Riksdag väl säga, att den försökt tillgodose den inhemska tonkonsten genom att organisera Musikaliska akademien bättre än förut och därigenom både direkt och indirekt befördra möjligheten till musikalisk utbildning. Om Riksdagen då icke genast skulle befinnas villig att på enskild motion bevilja ett särskildt anslag bredvid det, som är uppfördt på akademiens stat, tror jag icke, att det ligger något egentligt orätt däri, utan att man står på en ganska god grund, äfven om man gärna ser, att frågan må komma tillbaka, fast under en annan form.

Det har sagts, att anslaget till litterära författare gått på enskild motion. Det är sant — slutligen. Men det har ursprungligen och från början, om jag icke missminner mig, föreslagits af Kungl. Maj:t, om ock icke alldeles på samma sätt, och Kungl. Maj:t har, om jag icke tager miste — och jag tror icke det — i själfva verket gifvit sitt godkännande åt den tanke, som ligger i detta. Om då Riksdagen sedermera tagit upp saken på enskild motion och beviljat anslag, föreställer jag mig, att det prejudikatet icke är fullt lika med det, som skulle uppkomma, om anslaget nu beviljades. Jag hyser, som sagdt, mycken medkänsla med det vackra sträfvande, som sökt sitt uttryck i motionen, men jag tror, att, om man ser på budgetsbehandlingen i allmänhet, det är klokare att icke genast gifva efter för den första impulsen, utan nu bifalla hvad utskottet föreslagit, allt i den öfvertygelsen att saken kommer tillbaka under lyckligare förhållanden och i en annan form.

Herr greve och talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Anslag till
understöd åt
svenska ton-
sättare.
(Forts.)*

Herr statsrådet Hammar skjöld: I detta utskottsbetänkande har Kungl. Maj:t, d. v. s. jag såsom hans representant fått en ganska besk reprimand, i det utskottet säger att Kungl. Maj:t underlåtit att vid ett för ändamålet så särskildt lämpadt tillfälle som afgifvandet af förslag till ny stat för akademien göra framställning om höjning af anslaget och jag får naturligtvis taga skulden på mig. Det är en underlåtenhetssynd, som jag erkänner. Det kan ju få lända mig till en liten ursäkt att icke någon, icke ens musikaliska akademien, har med ett enda ord stött på Kungl. Maj:t att komma med förslag i denna väg. Men å andra sidan är jag böjd för att ursäkta akademien för att den icke kommit med ett dylikt förslag, ty akademien har lefvat så länge under ganska stort ekonomiskt betryck i fråga om lönerna för tjänstemännen och var väl nu så orolig och bekymrad för hur det skulle gå att få den så efterlängtade lönefrågan löst, att akademien i sin blygsamhet tänkt, att det vore bäst att icke komma med något nytt utan endast nöja sig med att få lönerna någorlunda höjda, och efter hvad jag i dag tyckt mig förnimma inom kammarna, har Riksdagen funnit att akademiens anspråk verkligen voro ganska blygsamma. Således — det är jag, som bär skulden och jag tar akademien fri.

Men nu vill jag säga på samma gång, att denna förebräelse, öfver hvilken jag icke alls är ledsen, tar jag såsom en uppmuntran från statsutskottet att komma igen nästa gång och begära ett sådant här anslag, som nu af enskild motionär blifvit begärdt, och de uttalanden, som här hafva hörts, liksom äfven utskottets eget yttrande framförallt, synas mig vittna om att Kungl. Maj:t då skall hafva de allra bästa förhoppningar att få sin begäran beviljad.

Det är endast detta jag velat säga.

Herr von Möller: Mina herrar, endast ett par ord! Efter detta yttrande från statsrådet antar jag, att kammaren redan i år skall bevilja hvad motionären begärt. Jag frågar den ärade statsutskottsledamoten, som nyss hade ordet, hvad det skulle tjäna till att uppskjuta ärendet ännu ett år, efter hvad vi nu hört från regeringsbanken. Det skulle blifva en besparing af sex tusen kronor, och det kan väl icke vara rimligt skäl att afslå detta blott för att uppskjuta hvad vi dock nästa år, som jag antar, bifalla, och detta blott af det formella skäl, att enskild motionär väckt förslaget? Herrarna veta dock, att anslagen både till musik-historiska museet och till författarna genomdrifvits på enskild motionärs förslag.

Jag fäste mig vid de ord den ärade statsutskottsledamoten fälde, att redan genom anslaget till akademien vid organisationen af dess stat hade man tillgodsett tonkonsten så tillräckligt, att

Anslag till
understöd åt
svenska ton-
sättare.
(Forts.)

han tyckte, att man icke behöfde göra något mera för densamma. Ja, det är visserligen mycket angenämt för akademien, att dess lönestat ordnats, men jag frågar: hvad hafva kompositörerna för godt af, att lönerna för lärarne vid musikaliska akademien blifvit ökade?

Här är det inte fråga om annat än om kammaren har reda på — som jag anser den också gör — hvilka framstående kompositörer, som Sverige äger och som vi med skäl kunna vara stolta öfver; och då borde vi också uppmuntra dem på samma sätt som våra grannländer göra med sina. Då nu förslag väckts att nationen skulle visa dem sin erkänsla, kan jag icke tänka mig, att Första Kammaren skulle vilja vara med om att pruta af en så blygsamt tilltagen summa som det här är fråga om.

Herr talman, jag anhåller att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Grefve Hamilton, Raoul: Alla, som yttrat sig i denna fråga, hafva med skärpa framhållit, att det vore lämpligt att bevilja ifrågavarande anslag, och jag behöfver således icke framhålla några nya skäl härför.

Den, som förde utskottets talan, herr Törneblad, hade blott ett skäl att anföra för afslag, nämligen det formella skälet. Jag vet visserligen att de formella skälen tyvärr spela en ganska stor roll i denna kammare, men jag vågar i alla fall hemställa, huruvida de formella skälen icke skulle kunna falla denna gång, sedan herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet förklarar, att han skulle taga den debatt som förts här i dag såsom en uppmuntran att komma igen till nästa år med begäran om detta anslag. Då bör väl icke denna kammare låta ett så behjärtansvärdt anslag som det här ifrågavarande falla på några s. k. formella skäl.

Jag vågar, herr talman, ansluta mig till dem, som yrka bifall till reservationen.

Herr Törneblad: Jag skall icke länge upptaga kammarens tid. Jag har blott velat svara den talare, som nyligen hade ordet från talarstolen, att jag aldrig fällt det uttrycket, att Riksdagen genom att bevilja den nya organisationen för musikaliska akademien skulle hafva *tillräckligt* tillgodosett tonkonsten. Jag har sagt, att Riksdagen visat sitt intresse för att främja tonkonstens utveckling i vårt land, för hvilket naturligtvis musikaliska akademien är den främsta och viktigaste målsmannen.

Då den sista ärade talaren yttrade sig om formella skäl, vill jag nämna, att det ju helt och hållet beror på, hvilken betydelse man fäster vid ordet »formella». I budgeten kunna formella skäl understundom hafva betydelsen af reella skäl, ty när, såsom jag sagt, önskemålen trängas med hvarandra, då mäste man se litet närmare på pröfningen af dem.

Då nu så är emellertid, att regeringens representant med motionärens tillhjälp vill hafva detta anslag beviljadt, finns väl ingenting att göra. Jag vidhåller likväl mitt yrkande.

Anslag till understöd åt svenska tonsättare.

(Forts.)

Herr Ekman: Då äfven jag har någon kännedom om hit-hörande förhållanden, ber jag att på det allra kraftigaste få understryka deras ord, som talat för bifall till reservationen. Intet folk kan undvara musiken, ty »hjärtats nyckel heter sång». Och vid alla stora tillfällen i en nations lif är det musiken, som ger uttryck åt hvad som rör sig inom nationen. Musiken är ett starkt medel att hålla nationen tillsammans. Det gäller likväl då, att vi hafva en nationell musik; men det är icke möjligt att åstadkomma verkligt nationell musik, om icke våra inhemska tonsättare röna mer uppmuntran än hvad nu är fallet.

Under sådana förhållanden synes mig saken så viktig, att jag hemställer om beviljande af det begärda anslaget och yrkar bifall till reservationen.

Herr Heuman: Jag tror att vi kunna alla vara ense med gamle Luther i det yttrande, att näst evangelium finns ingen gäfvä så uppbyggande för människan som just musiken. Jag vill därför be att på det kraftigaste få understödja den ifrågasvarande motionen, och därtill lägger jag parallellen af hvad som inträffade i fjol, då Riksdagen beviljade icke mindre än tio tusen kronor i anslag till vittra författare. Detta skedde ju som bekant på grund af enskild motion; och då gjorde Riksdagen icke till villkor, att anslaget skulle utgå till den myndighet, som väl därvidlag skulle komma i fråga, svenska akademien, utan bestämde endast, att anslaget skulle af Kungl. Maj:t efter sakkunnigas hörande fördelas, d. v. s. alldeles detsamma som här föreslås. Jag tror, att det ligger just en fördel i detta; jag tror, att det ligger en fördel i att icke binda ett dylikt anslag vid musikaliska akademien, utan lämna Kungl. Maj:t frihet att vända sig till sakkunniga efter förslag, ty sakkunniga torde hafva vidare utrymme än musikaliska akademien att utan band af vissa principer välja just kompositörer, som behöfva dylikt anslag.

Då vi understödja skalderna med tio tusen kronor, på grund af enskild motion, kan jag icke förstå, hvarför vi icke skola kunna understödja dessa fattiga kompositörer, som just kunna göra sitt land stora tjänster, om de blott få medel att utnyttja den gäfvä, som är dem gifven. Yrkar bifall.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid förevarande punkt afgifna reservationen; och för-

Anslag till understöd åt svenska tonsättare. klarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.) Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 181 af sitt utlåtande n:o 9, röstar.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag som innefattas i den vid punkten angifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 54;

Punkten 182.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 183.

Ang. främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, i likhet med hvad för hvartera af åren 1905—1908 ägt rum, till främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 4,000 kronor att af förbundet användas under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt föreskrifva.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herr *C. R. Johansson* i Jönköping m. fl. väckt motion (n:o 68), däri föreslagits, att det af Kungl. Maj:t till främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet under år 1909 föreslagna understödet af 4,000 kronor måtte under i öfrigt oförändrade villkor höjas till 10,000 kronor.

Utskottet hade i förevarande punkt på andragna skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med afslag å herr *Johanssons* m. fl:s ofvan berörda motion, i hvad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte medgifva att af de enligt 25 § i kungl. förordningen

angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder afsatta brännvinsförsäljningsmedel finge, för främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet under år 1909, utgå ett belopp af 4,000 kronor.

Reservation hade anförts af herrar *D. Persson* och *J. T. Larsson*, hvilka yrkat, att utskottet bort hemställa, att herr *Johanssons* i förevarande ämne väckta motion måtte af Riksdagen bifallas.

Ang. främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet.

(Forts.)

Herr *Rogberg*: Tvenne medlemmar af utskottet hafva i denna punkt reserverat sig och hemställt om bifall till den af herr *Johansson* i Jönköping med flera väckta motionen af innehåll att anslaget till centralförbundet för nykterhetsundervisningens befrämjande måtte höjas till 10,000 kronor.

Åt hvad som blifvit utredt i denna punkt synes framgå att medel för detta ändamål skulle kunna blifva tillgängliga redan i april eller maj 1909. Motionärerna hafva vid sin motion fogat en afskrift af en utaf centralförbundet till Kungl. Maj:t ställd skrifvelse, af hvilken synes framgå såväl att förbundet behöfver ökad anslag som ock att det väl använder de medel, som lämnats desamma, hvilka medel dessutom delvis äro under statens kontroll. Förbundet säger sig behöfva ökad anslag bland annat för att främja ett bättre mått af sakkunskap inom resetalarnes verksamhetsområde. Och det är ju gifvet att ännu i dag förekomma fall, då dessa resetalares sakkunskap ej står i öfverensstämmelse med deras nitälskan. Skulle däremot centralförbundet kunna bidra dem rikare sakkunskap, skulle däraf följa själfkritik, och själfkritiken bortarbetar de öfverdrifter, som möjligen ännu förekomma; men däraf skall först och främst nykterhetsundervisningen och sedan nykterheten själf rätt fattad blott göra en vinst och därför vågar jag också vördsamt hemställa om afslag å utskottets hemställan och att herrar *Perssons* och *Larssons* afgifna reservation i ärendet måtte af kammaren bifallas.

Herr *Billing*: Herrarna se, att det föreligger en mängd anslag i s. k. nykterhetsvänlig riktning och utskottet har ställt sig välvilligt emot dem allesamman men ansett att pröfningen i afseende å de medel, som nu böra utgå ur den där procenten af brännvinsmedlen, rätteligen borde öfverlämnas åt Kungl. Maj:t. Nu har Kungl. Maj:t i detta fall pröfvat behovet och kommit till det resultat, att åt denna undervisning bör beviljas 4,000 kronor.

Det synes mig, som om kammaren ej borde tveka att tilltro Kungl. Maj:t om att tillräckligt hafva pröfvat denna sak.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle

Ang. främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet.

antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Punkterna 184 och 185.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 186.

Ifrågasatt anslag till befrämjande af personligt nykterhetsarbete.

Mom. a).

I motion n:o 32 inom Första Kammaren hade af herr *K. J. Ekman* föreslagits, att Riksdagen måtte på extra ordinarie stat för år 1909 anslå ett belopp af 12,000 kronor till befrämjande af personligt nykterhetsarbete i det syfte, i motionen angifvits.

Utskottet hade i föreliggande moment på anförda grunder hemställt, att herr *Ekman*s förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr *Ekman*: Jag har i förevarande motion hemställt om anslag till befrämjande af personligt nykterhetsarbete i syfte, som uti motionen närmare angifves. Jag har på det sättet sökt få in ett nytt mera praktiskt moment i nykterhetsarbetet. Här om säger utskottet i sitt betänkande, att utskottet ej vill bestrida, att det ändamål, för hvilket statsanslag nu begäres, kan vara förtjänt af sådant understöd, men hänvisar på samma gång för beredande af tillgång till detta och likartade ändamål till brännvinsförsäljningsmedlen, som blifva tillgängliga först nästa år. Mot detta uttalande kan jag icke hafva något att erinra, hvraför jag ej nu skall göra något särskildt yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i nu föredragna moment hemställt.

Mom. b) och c).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 187—190.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 191.

Ang. anslag för Sveriges deltagande i de olympiska spelen i London år 1908.

I en till Riksdagen aflämnad proposition (n:o 50) af den 14 februari 1908 hade Kungl. Maj:t under återropande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden samma dag före-

slagit Riksdagen att såsom bidrag till bestridande af omkostnaderna för deltagande från Sveriges sida i de olympiska spelen i London år 1908 på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 15,000 kronor.

Ang. anslag för Sveriges deltagande i de olympiska spelen i London år 1908.

(Forts.)

Utskottet hade af angifna skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid punkten hade reservation anmälts af herrar A. G. L. Billing, P. Sörensson, greve A. F. C:son Wachtmeister, friherre J. T. Gripenstedt, greve P. O. L. Klingspor, greve C. A. Taube, P. Paulson, H. R. Törneblad, friherre J. G. Beck-Friis och E. A. G. A. Wijkander, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte såsom bidrag till bestridande af omkostnaderna för deltagande från Sveriges sida i de olympiska spelen i London år 1908 på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 15,000 kronor.

Herr Billing: Det har visat sig i år detsamma, som man har förnummit vid flera föregående tillfällen, att inom statsutskottet är mycket liten sympati för idrott eller sport och föreningar, som afse dess gynnande. Och man kan ju icke undra, om det kan uppkomma betänkligheter i detta ärende, då väl ingen kan förneka, att emellanåt dessa idrottsföreningar eller åtminstone personer, som ifrå för idrott, gjort sig skyldiga till allehanda öfverdrifter. Särskildt kan man ju ställa sig tveksam mot detta utvidgade täflingsväsende i idrottsföreningar.

För min egen del har jag ganska mycken sympati för dessa idrottsföreningars verksamhet, med bortseende från de anmärkningarna, som jag nyss gjorde. Men det är särskildt en sak, som gjort mig ofta tveksam gent emot sagda verksamhet, och det är, att det åtminstone förefunnits tendenser till att idrotten och sporten söka skjuta undan den svenska Lingska gymnastiken, till hvilken jag är en synnerligen varm vän. Det kan icke förnekas, att de, som stått i spetsen för idrotten, ofta hafva visat en alldeles för ringa sympati för den svenska gymnastiken, och detta har också kommit till uttryck emellanåt på ett sådant sätt, att det icke kunnat undgå att väcka förargelse hos dem, som älska den svenska gymnastiken. Det står ett namn i den kungl. propositionen, som jag skall upprepa, och blott jag nämner det, så veta några af dem som höra mig, hvart jag syftar. Det är det namnet *Paris*.

Men om man också kan hysa åtskilliga betänkligheter mot det sätt, hvarpå dessa idrottsföreningar och dessa täflingar hafva anordnats, kan man väl å andra sidan icke bestrida, att det är en verklig vinning för vår svenska ungdom, att den ryckts upp genom dessa idrottsföreningar, att de bidraga till att stärka de ungas kroppar och lifva deras sinnen, och att dessa idrottsföreningar också verkligen kunna hafva en moralisk betydelse, ty en väl skött

Ang. anslag
för Sveriges
deltagande i
de olympiska
spelen i Lon-
don år 1908.

(Forts.)

idrott är säkerligen en hjälp mot allehanda lockelser åt andra håll.

Om jag nu tänker på dessa täflingar, de olympiska spel, som skola hållas i London, vill jag icke ingå i någon slags granskning öfver det program, som här i den kungl. propositionen föreligger, ehuru jag icke kan neka till, att det synes mig, som om programmet är utvidgadt vidare, än som synes mig vara lämpligt. Ty att man nu vid dessa olympiska spel eller dessa idrottstävlingar också skall införa t. ex. skjutning och ridning, förekommer mig vara att gå bra långt. Men nu har enskild uppoffring både af dem, som skola deltaga i idrottstävlingarna i London och af väner till dem försökt att bana väg för den här täflingen. Och nytta ha dessa täflingar haft: att sprida en viss glans öfver Sverige — jag vill icke underskrifva en högst intressant artikel i Stockholms Dagblad för i dag, som gjort mig obeskrifligt nöje, ty där framställas dessa olympiska täflingar, som om de vore för vårt land nästan det allra nyttigaste företag, som tänkas kunde. Det kan väl icke förnekas, att i allt fall också på detta sätt Sveriges namn har blifvit hedradt. Med hänvisande till detta anser jag för min del, att jag bör tillstyrka den kungl. propositionen. Och när jag det gör, gör jag det särskildt under den förutsättning och betonande af, att vid dessa spel den svenska gymnastiken må komma till sin rätt och få åt sig tillmätt en verklig rymlig plats, så att den icke undanskjutes af idrottslekarna.

När jag nu tänker på den svenska gymnastiken — och det är i synnerhet med hänsikt till den, som jag vill förorda bifall till den kungl. propositionen — har jag ett särskildt skäl för att nu tillstyrka Londonuppvisningen, nämligen det, att den svenska gymnastiken för närvarande håller på att göra ett seger-tåg genom Europa. Det ena landet efter det andra böjer sig under det djupa förnuftet i den Lingska gymnastiken. Danmark har upptagit den svenska gymnastiken, Grekland har upptagit den, Belgien har upptagit den, och i Frankrike håller den också på att göra sig gällande. Det är utan tvifvel en verklig heder för vår svenska gymnastik och för vårt land, och då jag nu tror, att de olympiska spelen i London också kunna bidra till att befordra dessa den svenska gymnastikens segervinningar i utlandet, anhåller jag om bifall till den kungl. propositionen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt allenast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermåra gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 192 och 193.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 194.

Lades till handlingarna.

Punkten 195.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 31, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af kroppsstraff för vissa brott. *Om införande af kroppsstraff för vissa brott.*

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehåft två inom Andra Kammaren afgifna och till utskottet hänvisade motioner, nämligen motionen n:o 82 af herr *P. Zimdahl* och motionen n:o 83 af herr *J. P. Jespersen*, båda angående skrifvelse till Kungl. Maj:t om införande af kroppsstraff för vissa brott. Uti sistnämnda motions syfte hade instämt tjugu af kammarens ledamöter.

Herr *Zimdahl* hade i sin motion föreslagit att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och till nästkommande Riksdag framlägga förslag till sådan ändring af nu gällande strafflag, att kroppsstraff må för vissa brott kunna tillämpas.

I motionen n:o 83 hade herr *Jespersen* hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och till nästkommande Riksdag inkomma med förslag till sådan ändring af nu gällande strafflag, att kroppsstraff finge användas vid bestraffning af vissa förbrytelser.

Utskottet hade af anförda orsaker hemställt, att Riksdagen, med anledning af förevarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta föranstalta om fullständig utredning, huruvida och i hvad mån kroppsstraff lämpligen kunde komma till användning vid bestraffning af förbrytelse, vid hvars begående synnerlig råhet eller ondska ådaga-lagts, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Herr *Afzelius*: Denna fråga har kommit i ett förändradt läge, sedan den först sattes på vår föredragningslista; genom Andra Kammarens beslut är det afgjort, att en sådan skrifvelse, som lagutskottet här föreslagit, icke kommer att aflätas. Men

Om införande af kroppsstraff för vissa brott. då jag nogsamnt vet, att kammarens stora flertal delar den uppfattning, åt hvilken detta utlåtande gifver uttryck, vill jag säga, att jag icke delar den. Och jag ber att få säga, hvarför jag icke gör det. Jag skall försöka att fatta mig kort.

(Forts.)

Den känsla, som ligger till grund för denna strömning förstår jag, och den delar jag. Man uppröres af dessa upprepade yttringar af råhet och öfvermod; man har en liflig åtrå att kunna stäffa dem. Man tror, att de bero däraf, att strafflagen är för svag. Man vill stärka den. Man vill skärpa straffen; då, tänker man, då skall det bli annorlunda.

Denna tilltro till strafflagen, som nu för tiden är så vanlig, den är öfverdrifven. Man tror, att strafflagen kan hjälpa allting och skall hjälpa allting; om någonting är på tok, så säger man: det beror på, att strafflagen icke är sådan, som den bör vara. Det är med nöje, som jag erkänner, att utskottet icke delat denna moderna missuppfattning. Brottsligheten i dess olika arter, dess tilltagande och dess aftagande beror i mycket hög grad af faktorer, som helt och hållet undandraga sig strafflagens inflytande. Naturligtvis vill jag icke säga, att strafflagen därvidlag är indifferent. Men hvad jag vill säga är, att man icke skall tro, att strafflagen här är den enda regulatoren. Man får se, huruledes under en regim af de allra strängaste, de i och för sig mest afskräckande straff brottsligheten ändock kan tilltaga. Det beror på andra förhållanden.

Vid detta rop på kroppsstraff, på prygel, tränger sig ovillkorligen på en, huru allting här i världen upprepas och kommer igen. När vi stå inför dessa problem, som aldrig kunna på ett fullt tillfredsställande sätt lösas — och brottslighetens bekämpande hör till de problemen —, då gripa vi halft i förtvivlan till medel och metoder att lösa dem, som vi längesedan pröfvat och öfvergifvit. Vi glömma våra gamla erfarenheter. Vi söka intala oss själftva, att nu är det fråga om något annat, nu är det fråga om någonting nytt.

I sanning, mina herrar, om någonting nytt är här icke fråga. Kroppsstraff hafva vi haft i Sveriges allmänna lag ända till år 1855: spö och ris. Vi upphäfdde det då icke i ett ögonblick af plötslig vekhet, utan efter noggrann undersökning, efter mogen pröfning, med full medvetenhet. Men icke heller under de femtio år, som förflutit sedan dess, har denna fråga om kroppsstraff legat nere och förgäten. År 1896 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté för att behandla frågan om minderåriga förbrytare. Den kommitténs förslag var det som tog form i 1902 års lagstiftning om tvångsuppfostran för dylika förbrytare — sådana i en ålder af 15 till 18 år. I den kommittén fanns en minoritet — där funnos tre reservanter —, som förordade införandet af aga, d. v. s. kroppsstraff, såsom skärpning vid fängelsestraff för vissa förbrytelse. År 1898 begärde Riksdagen hos Kungl. Maj:t utredning af två frågor. Den ena frågan gällde införande af villkorlig dom; den andra frågan afsåg skärpning af de kortvariga frihetsstraffen ge-

nom affliktiva påföljder. Den kommitté som då tillsattes, den pröfvade också frågan om prygelstraffets införande. Kommitténs förkastelsedom öfver detta straff var enhällig. Herrarna kunde läsa och hafva säkert läst de skäl, kommittén anförde för denna förkastelsedom. Kommittén föreslog däremot tre andra skärpningar af frihetsstraffen. Den ena var nedsatt kost, den andra var mörkt rum, den tredje var hårdt nattläger. Kungl. Maj:t utmönstrade den första af dessa skärpningar, den nedsatta kosten, men de andra bägge stodo kvar och antogos också af Riksdagen 1906. Det är 1906 års lag. När detta lagförslag behandlades här i kammaren, höjdes icke en enda röst mot det i den riktning, hvarom nu är fråga. Icke en enda röst höjdes för prygelstraffet. Den lagen trädde i kraft den 1 januari 1907.

Om införande af kroppsstraff för vissa brott.
(Forts.)

Denna lilla historik tror jag under vanliga förhållanden skulle för kammaren vara tillräcklig att motivera ett afslag på motionerna. Det är väl utan motstycke detta, att en fråga blifvit på det sättet utredd och pröfvad, behandlad i Riksdagen, resulterat i en lag, — och ett år efter det den lagen trädde i kraft, kommer man och säger: gif oss en ny utredning, gif oss en ny lag, vi hafva ej tid att vänta och se, hvad den här lagen har kunnat åstadkomma.

Ty hvad har inträffat efter den 1 januari 1907? Ingenting, som man icke visste lika bra, när lagen behandlades här år 1906. Man är upprörd öfver dessa våldsdåd, man känner en liflig åtrå att stäfja dem, och man *tror*, att prygel skall göra det. Lagutskottet säger: utskottet kan icke värja sig för den tanken, att den art af affliktiva straff, som motionärerna ifrågasatt till införande i allmänna strafflagen, skulle vara särskildt ägnad att verka afhållande för åtskilliga af de åsyftade individerna. Man kan »*icke värja sig för den tanken*» ja, jag erkänner, att uttrycket är mycket lyckligt valdt för att beteckna denna ståndpunkt. Men jag frågar: är det icke ett bra svagt skäl för att införa en ny straffart i vår lag?

Motionärerna åberopa erfarenheten. — Det är riktigt: det är erfarenheten, som skall visa oss vägen här. Hvilken erfarenhet? Jo, säga motionärerna, främmande länders. Hvilka? Det är icke många; det är Danmark, och det är England.

I Danmark har prygelstraffet aldrig varit afskaffadt. Det har alltid användts på unga förbrytare och i mycket stor skala. Men år 1903 antogs en lag, som gjorde prygelstraffet tillämpligt afven på äldre förbrytare af vissa kategorier, våldsförbrytare sedlighetsförbrytare, och det användes upp till 55 år. Den lagen trädde i kraft den 8 september 1905. Att afgöra, hvilka verkningar den lagen haft, är naturligtvis alldeles för tidigt. Jag har endast sett en statistik för Köpenhamn, det är den enda som finnes angående lagens tillämpning. Och den visar, att under denna period våldsbrotten något tilltagit. Men som sagdt, det är en sådan mängd faktorer, som samverka i dylika fall, så att man ej kan draga några bestämda slutsatser om lagens verkan. Men hvad man vet och kan med säkerhet bedöma är prygelstraffets inverkan på *unga* förbry-

Om införande
af kropps-
straff för vissa
brott.
(Forts.)

tare. Politifullmäktigen Goll i Köpenhamn, som härom hade en mycket omfattande erfarenhet, framlade för några år sedan en upplysande statistik. Hvad visar denna statistik? Den visar, att icke inom någon klass af straffade personer återfallen varit så talrika, som just bland dem, som afstraffats med prygel. De stego till mer än 55 %. Således: förmågan att afskräcka den straffade personen från nya brott visade sig vara mycket ringa. Och hvad visade statistiken vidare? Jo, att af särskildt unga förbrytare tillväxten var alldeles oerhörd. Således: dessa andra, som skulle skrämmas af prygelstraffet, de blefvo ej heller afskräckta. Hvarken hvad man kallar den speciella eller den generella afskräckningen visade sig prygelstraffet kunna åstadkomma.

Det var Danmark.

England — jag skall icke ingå på dessa engelska förhållanden närmare, det blefve en lång historia; icke heller i England har prygelstraffet någonsin varit afskaffadt. Jag säger endast — och jag tror att ingen, som känner de engelska förhållandena skall motsäga mig — att äfven i England äro meningarna om prygelstraffets förmåga att hålla brottsligheten tillbaka mycket delade.

Således vågar jag påstå, som resultat af denna korta blick på främmande länder, att från erfarenheten i främmande länder ej kan hämtas något stöd för införande af prygelstraffet i vårt land. Och jag är glad, att jag tror mig därutinnan kunna säga mig vara alldeles ense med lagutskottet.

Nu säger man emellertid — och det är nog det, som verkar så bestickande på många —: icke behöfver man söka erfarenhet i främmande länder. Vi hafva sådana inom vårt eget land. Vi hafva den gamla bepröfvade agan. Agan, som är ett så förträffligt uppfostringsmedel, särskildt för unga personer — den böjer utan att bryta; det är just det vi nu vilja hafva. Ja i fall så vore! Agans goda verkan beror helt och hållet på, af hvem den gifves, och huru den gifves; följer den omedelbart på förseelsen, och gifves den af en person, om hvilken den straffade ändå måste säga sig själf: innerst vill han mitt väl, då kan den verka utmärkt, då kan den bryta den trotsiga och onda viljan och böja den in på något bättre. Men är fråga om någonting sådant här? Här är fråga om ett straff, som ädömes af domstol, som exekveras månader, ja kanske år efter det gärningen skedde, som exekveras af en alldeles främmande person. Om man här gör en jämförelse, om man kallar ett dylikt straff för uppfostringsmedel, får jag säga, att man endast visar ordets makt öfver tanken. Ett sådant straff kan nedbryta, om det finnes någonting kvar af den bättre människan, som kan skämmas. Det kan uppfostra, men uppfostra hatfulla, till ytterlighet hatfulla fiender till det samhälle, som piskat dem. Agan som disciplinmedel är nödvändig och nyttig, särskildt i förening med tvångsuppfostran. Och där hafva vi den. Som straff däremot anser jag den fullkomligt värdelös. Och hvad dess afskräckande verkan beträffar — och det är nog den, tror jag, som man mest tänker på — är den efter min uppfattning mycket

ringa just i afseende å de brott, som man här vill komma åt, våldsbrotten och de grofva sedlighetsbrotten. Ty de begås mestadels impulsivt, ej sällan under inverkan af alkoholen, och då, mina herrar, då är strafflagen och tanken på straff långt borta.

Då jag således icke hyser den tilltro till prygelstraffets förmåga att göra den tjänst, som man väntar, då jag fastmer för min del är öfvertygad, att prygelstraffet är oförmöget att uträtta det, som man tilltror det, då är jag i min fulla rätt, om jag fäster mig också vid en annan sida af saken. Om jag trodde som herrarna, att i prygelstraffet finns hjälpen, där finns den enda hjälpen, mot denna brottlighet, då skulle jag icke säga detta; men då jag därom har en helt annan mening, är jag fullt berättigad att säga: jag fäster mig också vid det motbudande i själfva straffet. Om en sådan där våldsvärkare blir tagen in flagranti af en starkare och får stryk, mycket stryk, säger litet hvar af oss: det var bra, det gör godt. Men om stryket kommer några veckor därefter vid något lägligt tillfälle, kan det väl hända, att man säger: jag unnar honom hvad han fick, det var väl förtjänt, men någon särskild högaaktning för den, som slog honom känner man icke. Hvarför så? Jo därför, att det, som skedde i förra fallet, det är något, som är besläktadt med nödvärn, i det senare fallet med hämnd. Kunde vi ställa det så, att denna handgripliga näpst följde omedelbart på själfva gärningen, då kunde saken låta tala om sig. Men det är naturligtvis omöjligt. Staten måste förfara på annat sätt. Först måste det vara rannsaking, och så dom och så skall afvaktas, att domen blir laga kraft vunnen; anföras besvär, måste man afvakta de högre rätternas beslut. Lång tid måste förflyta — och när så straffet skall exekveras, då är situationen förändrad. Då blir straffet — det kan ej hjälpas — det blir våld för våld, brutalitet för brutalitet. Det är i själfva verket då ingenting annat än det där gamla: lika för lika. Efter min mening stämmer ett sådant straff illa med hvad statens värdighet fordrar. Rättvisan, sådan jag vill se henne, bär svärdet, men icke rottingen eller riset.

Af hvad jag sagt följer, att jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Herr Trygger: Jag vill med anledning af den siste ärade talarens yttrande först påpeka, att utskottet icke föreslagit införande af kroppsstraff utan endast hemställt om en fullständig utredning, och det är ju tydligt att de viktiga synpunkter, hvilka den ärade talaren gjorde gällande, skola vid en sådan undersökning komma till vederbörligt beaktande. Det blir därvid ett öfvervägande för och emot, och däraf framgår till sist det resultat, hvartill man ansett sig kunna komma.

Jag vill emellertid i sak upptaga till bemötande en del af hvad min ärade vän ville göra gällande.

Han sade, att vår tids och allmänhetens tilltro till strafflagen är öfverdrifven, och det är ju ett påstående, som är full-

Om införande af kroppsstraff för vissa brott.

(Forts.)

Om införande
af kropps-
straff för vissa
brott.
(Forts.)

komligt riktigt, strafflagen kan ingalunda, såsom ju äfven utskottet påpekat, ensam råda bot för alla svårigheter. Något betyder dock strafflagen och därvid bör man naturligtvis, såsom talaren framhåfde, taga hänsyn till de erfarenheter man förut har haft. Detta bör emellertid ske med en viss urskillning. Det synes mig nämligen kunna inträffa, att ett visst straff på en viss tid bör afskaffas därför, att detta straff, i sig själf motbjudande, då kanske icke med nödvändighet kräfves af de tidsförhållanden som föreligga. Det kan därefter inträffa att tiderna förändras och att det kan vara lämpligt att åter införa ett straff, hvilket man trott sig kunna för alltid undvara. Kroppsstraffet har emellertid i själfva verket aldrig varit helt och hållet borta ur lagen, formellt visserligen — i strafflagen kunna vi nämligen ej återfinna det — men, som ju är allmänt bekant, hafva vi kroppsbestraffning inom fängelserna och i tvångsarbetsanstalterna. Åtskilligt utaf hvad som anföres mot detta straff såsom ett straff enligt strafflagen, kan uppenbarligen med samma skäl anmärkas mot detta straff, när det användes inom fängelset och tvångsarbetsanstalten. Till den frågan skall jag emellertid komma senare.

Ett viktigt skäl att icke nu upptaga frågan om kroppsstraff skulle vara den lagstiftning, hvilken så nyligen kommit till stånd för att skärpa frihetsstraffens effektivitet. Under vanliga förhållanden skulle man nog hafva dröjt med att ifrågasätta en ny lagstiftning, då man så nyligen, eftersom många trodde, utredt frågan och infört lämpliga förändringar i vår strafflag. Men den oro, som obestriddigen finnes inom landet, gör att man bör noga betänka sig, innan man åberopar ett formskäl för att afvisa krafvet på kroppsstraff eller rättare sagdt, för att afvisa krafvet på en ny utredning i frågan. Ty så mycket betyder väl ändå en allmän, låt vara icke bland alla, men dock inom landet i allmänhet gängse uppfattning, att mycket är på tok och att något måste göras, ja, så mycket betyder den väl, att man bör våga sig på att göra en ny utredning i denna fråga, fastän den föregående så nyligen har skett. Detta är hvad som ligger i de ord utskottet användt, att Kungl. Maj:t »täcktes låta föranstalta om fullständig utredning, huruvida och i hvad mån kroppsstraff lämpligen må komma till användning vid bestraffning af förbrytelser vid hvars begående synnerlig råhet eller ondska ådagalagts». Jag tror icke att utskottet, som så till vida tillmötesgått ifrågavarande uppfattning, kan anses hafva gått för långt i sin hemställan.

Min ärade vän gjorde gällande, att erfarenheten från andra länder just icke talar mycket kraftigt för kroppsstraffs införande i allmänna strafflagen. Ja, det blir en sak som väl får närmare undersökas vid en förnyad eventuell utredning, och lagutskottet har själf erkänt, att man icke får bygga så särdeles mycket på den danska erfarenheten. Men å andra sidan tror jag den ärade talaren själf byggde något för mycket på den danska

erfarenheten i motsatt riktning. Han gjorde nämligen gällande att en framstående person, som mycket sysselsatt sig med dessa saker i Danmark, intygat, att återfall varit allmänna bland dem, som afstraffats med prygel. Ja, det är kanske förhållandet, men är det säkert att det varit prygelstraffet som orsakat återfallen? För mig ligger närmast till hands att antaga, att det just varit själfva arten af den brottslighet, hvartill de gjort sig skyldiga som afstraffats med prygel, hvilken vållat återfallen. Dessa ha varit hårda brottslingar, och det är alldeles klart, att man hos sådana förr måste befara återfall än hos mjuka och böjliga viljor, hvilka lättare låta sig ändras. Talaren sade vidare, att man icke finge jämföra kroppsstraff med aga, agan skall gifvas genast och helst af en person, i fråga om hvilken den som agas vet att denne vill hans bästa. Ja, det är mycket sant, att kroppsstraffet kan aldrig helt och hållet likställas med aga, men å andra sidan, ett slags aga är det väl ändå, lika väl som kroppsstraff inom fängelset, och då är det märkvärdigt att se hvad en framstående person på det området, som dessutom är känd för sann humanitet, har yttrat angående kroppsstraffets verkan inom fängelset. Det är den nuvarande chefen för fångväsendet, vår ärade kamrat i kammaren, hvilken 1892 här fäste uppmärksamheten på åtskilliga synpunkter, då han försvarade bibehållandet af denna straffform vid fängelserna. Han framhöll flera synpunkter, af hvilka jag särskildt vill fästa mig vid trenne. Först och främst anförde han i fråga om kroppsstraffens effektivitet: »det är en ganska vanlig företeelse inom både vårt land och andra länder att just de värsta våldsverkarne, de mest brutala viljorna icke hysa så mycken respekt för något som för svedan i det egna skinnet». Ja, mina herrar, kan detta tillämpas på en fånge, kan det naturligtvis precis lika väl tillämpas på en brottsling i allmänhet. Vidare yttrade han sig om förbättringssynpunkten och sade: »Det är en missuppfattning, att fångens förbättring skulle motverkas genom prygelstraffet», och slutligen framställde han en synpunkt, som väl är värd att beaktas, att man icke skall framställa dessa pryglade fångar såsom martyrer, det är vida större skäl att framställa — han tänkte närmast på vaktbetjäningen inom fängelserna — de personer som martyrer, hvilka ofta nog äro utsatta för den brutalitet, som dessa, hvilkas bestraffning är i fråga, gjort sig skyldiga till. Således kan jag ej finna, att icke i hvar och ett af dessa afseenden samma resonemang kan tillämpas med afseende på kroppsstraffens införande såsom en skärping af frihetsstraffen, som kan åberopas för deras bibehållande i fängelserna.

Men så ha vi ännu en synpunkt, nämligen att detta straff vore motbjudande, och det är motbjudande. Men brottet är också motbjudande, och herr Wieselgren yttrade sig äfven i den punkten, då han sade: »Det förefaller säkerligen hvem som helst motbjudande med detta prygelstraff, men efter min öfvertygelse är det

Om införande af kroppsstraff för vissa brott.
(Forts.)

Om införande
af kropps-
straff för vissa
brott.

(Forts.)

icke på sådana personliga skäl, som man kan afvisa det.» Men den talare, som nyss hade ordet här, framställde ännu en synpunkt. Han sade, att om stryk kommer, genast, äro alla ense om dess berättigande, man tycker att det är bra, men kommer det senare, veckor eller längre tid efteråt, då röner det icke samma gillande, och hvarför? Enligt den gängse uppfattningen vore den kroppsliga tillrättavisningen i förra fallet att anse såsom nödvärn eller, såsom talaren uttryckte sig, besläktad med nödvärn, i det senare vore den hämnd. Men jag undrar, om man icke med det resonemanget måste döma ut all bestraffning, ty straffet kan ju aldrig komma omedelbart på brottet, då ju först skall rannsakas och dömas, huruvida straffet är berättigadt eller icke, och svårligen kan jag förstå att straffet skulle förändra karaktär därför att det tillämpas först efter en pröfning af brottet. Fasthellre synes det mig, som om just det, att straffet icke är hämnd utan rättvisa, att den synpunkten alla klarast framträder därigenom att straffet ej kommer som ett slag tillbaka af den, som själf fått ett slag, utan att det efter noga pröfning och afvägande från samhällets sida kommer så att säga såsom ett bevis om att den brottsliga handlingen förtjänt denna reaktion.

Således synes det mig att man icke af dessa skäl kan fränkänna kroppsstraffet egenskapen att utgöra en rättvis bestraffning, om man eljest anser det lämpligt, och det är just en utredning i den riktningen som utskottet föreslår, eller en undersökning om vi behöfva återinföra kroppsstraff i vår strafflag eller om vi kunna hjälpa oss med någon annan utväg. Min önskan skulle vara, om en sådan utredning kunde komma till stånd, att resultatet blefve icke-kroppsstraff, men om resultatet skulle bli det motsatta, tager jag hellre det, än jag äfventyrar säkerheten inom samhället. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Det var icke i denna Första Kammare som jag 1892 talade mot en då väckt och af lagutskottet tillstyrkt motion om att prygelstraffet skulle afskaffas i fängelserna. Jag stod ensam då mot en opinion, som gick i alldeles rak motsats mot den, som nu synes vara rådande här. Jag har dock alldeles samma uppfattning i frågan nu som då, och för att enkelt och klart framlägga denna behöfver jag icke mera än säga att där kroppsstraff kan användas såsom disciplinstraff, där det såsom led i ett fortgående uppfostringsarbete kan inpassas i extra ordinära fall samt *genast* — där anser jag att det kan ha en utomordentligt stor betydelse och att det icke skulle vara klokt att därstädes afskaffa det. Så kan det användas vid tvångsuppfostringsanstalterna och i fängelserna, där ju ett kontinuerligt uppfostringsarbete pågår. Men en annan fråga är, huruvida det kan vara lämpligt att använda kroppsstraff såsom ett fristående straff. Där ställer det sig på ett annat sätt, där är det isoleradt och där får det mera karaktären af en separat brutalitet, något som jag tror bör undvikas. Samhällets uppfostringsarbete sker icke mera genom de s. k. kropps-

straffen, hvilka vi i långliga tider hafva dragits med och hvilka slutligen visat sig så gagnlösa, att de helt enkelt afskaffades. Redan i domarreglerna, hvilka efter hvad det säges ju äro författade af Olaus Petri, betonas det kraftigt att »allt straff bör vara till förbättring», och när man under släktleder funnit att kroppsstraffen *icke* kunde sägas verka till förbättring, var det också en enkel konsekvens af denna erfarenhet, att de afskaffades. Nu kan man säga att tiderna kunna förändras, och den föregående talaren nämnde, att det som blifvit bortlagdt såsom onödigt och onyttigt på *en* tid kan uppstå såsom nödigt och nyttigt för en *annan*. Ja, mina herrar, det är just detta som här skulle bevisas.

Ingen af oss kan förneka att en högst fränstötande, en brutal ton gör sig gällande inom samhället och alla veta hvarifrån detta härleder sig. Ett parti, en samhällsklass har förklarad samhället krig; och eftersom uti ett krig alla medel att tillvinna sig seger anses goda, användas också sådana medel, som under andra förhållanden långt ifrån tillvunnit sig erkännande af att vara goda, utan som tvärtom under den allmänna humanitetens tryck hittills allt mera undanträngts. Men det är dock icke underligt om, då man märker, att en talrik och hänsynslös skara inom samhället oupphörligen vädjar till den »råa styrkan», om man då, säger jag, börjar att minnas det gamla ordstäfvet: »som man ropar i skogen får man svar», och så ropar man på det sätt, som man nu allmänt hör, man ropar på prygelstraff såsom ett godt remedium mot de våldshandlingar, om hvilka man så mycket hör talas. Men antagligen skulle i de allra flesta fall, där sådana våldshandlingar förekomma, de ändå icke blifva så bestraffade. Vi hafva nyligen sett, huruledes nere uti en af våra sydsvenska städer personer blifvit på det skamligaste sätt misshandlade; men hvilka blefvo väl straffade? Gärningsmännen neka och de som förtjänt att blifva straffade kunna ej straffas därför att de icke kunna öfverbevisas! Antingen finnas ej vittnen eller våga de ej vittna, och den, som kan fara fram som dessa hafva gjort, skyr **ej heller** för att ljuga sig fri. Således, är det alldeles påtagligt att *de* sällan eller aldrig skulle få lida detta kroppsstraff, hvilka däraf gjort sig förtjänta helt enkelt därför, att vår lag kräfver bevisning, och när bevisning icke kan åstadkommas, kan ej heller detta så betrodda straff dem ådömas. Det är nog som förste talaren sade, att det där »*lika mot lika*» blott får exekveras under rubriken nödvärn. Blir man anfallen, slår man igen, och erkännes det som nödvärn kan det låta sig förlika med lagens former. Det är dock antagligt, att denna privata exekution af kroppsstraff mycket sällan skall komma att äga rum.

Fridsbrotten och misshandelsbrotten, ha emellertid icke på senare åren ökats — antagligen på grund däraf att de i många fall icke blifvit åtalade. Enligt den officiella statistiken voro år 1898 fridsbrotten 141, år 1899 97, år 1905 108, år 1906 105;

Om införande af kroppsstraff för vissa brott.

misshandelsbrotten voro år 1898 653, år 1899 605, år 1905 494 och år 1906 476; siffrorna intyga således en ganska anseelig minskning.

(Forts.)

Då jag nu ber att litet få vidröra erfarenheten från Danmark, som af de två föregående talarna blifvit omnämnd, så har jag här den undersökning, som politifullmäktigen Goll år 1899 anställde beträffande de unga förbrytarna i Köpenhamn och deras förhållanden eller rättare, huru det förhöll sig med deras återfall, sedan de blifvit kroppsligt bestraffade. Den ärade talare, som nyss uppträdde för utskottet, antydde, att arten eller beskaffenheten af de brott, för hvilka de blifvit bestraffade, bäst förklarade antalet af deras återfall. Detta säger dock icke Goll; han anser att det mera är deras sociala ställning, som här varit afgörande. Han omtalar — och han går mycket i detalj, men däri kan jag icke följa honom, ty det skulle trötta herrarna — han omtalar emellertid, att antalet med prygel eller rotting och fängelse, stundom också med ris straffade unga förbrytarecidivister besteg sig till 55 1/2 %; men han säger också, att de skulle utan tvifvel blifvit ändå flera, om icke något antal af dem hade varit i den sociala ställning, att deras föräldrar eller målsmän haft tillfälle att undanskaffa dem, skicka dem ut till sjöss, inackordera dem i landsorten eller dylikt. Endast 31 % af hela antalet, säger han, utgöres af sådana, om hvilka man kan påstå, att de antagligen ensamt på grund af straffet underlåtit att recidivera. Också nämner han en sak, som jag ber att få påpeka såsom synnerligt bemärkansvärd och mycket kraftigt bestyrkande den mening, som jag i början af mitt anförande tillät mig att framställa såsom min åsikt med hänsyn till kroppsagens användande. Han undersöker nämligen, huru återfallsförhållandena ställa sig med de kroppsligt afstraffade inom de engelska och äfven inom de danska tvångsuppfostningsanstalterna; då visar det sig, att af de i de engelska reformskolorna afstraffade ungdomarna recidivera endast 17 %, i industri-skolorna i England 6 % och i de danska tvångsuppfostningsanstalterna Flakkebjerg, Böbildgaard m. fl. från 6 till 10 %. Jag ber herrarna bemärka, huru kraftigt dessa siffror bestyrka satsen att där kroppsstraffet ingår såsom ett led i ett fortsatt uppfostningsarbete, det verkar till tydligt gagn, under det att där det behandlas såsom ett fristående straff, som appliceras på unga förbrytare, det, enligt den danska prygelstatistiken öfver näpste och släppte, har en ytterst ringa gagnande verkan.

Det är ju också rätt begripligt, att, då orsakerna till här ifrågasvarande brott i så öfvervägande mån äro att finna på det sociala för att icke säga storsociala området, man ovillkorligen skall känna sig ganska maktlös om man mot dem kan sätta endast en bestraffning. Förr i världen ville man ju gärna häfda, att alla straff skulle »tjäna till förbättring» icke endast för den särskilde förbrytare, som skulle bestraffas, utan äfven för andra därigenom att dessa skulle se, huru strängt han bestraffades; han skulle tjäna till varnagel. Nu ha vi väl kommit så långt, att denna uppfattning blifvit för alltid

graflagd. Och den som vill övertyga sig om, att våra fäder med rätta lämnade den därhän, behöfver blott söka sig undervisning i det stycket af våra nuvarande förbrytare. Ty det är alldeles märkvärdigt, huru liten verkan den insikten har, om huru *andra* bli bestraffade och hvilket straff man själf *kan* få, om man gör som de. Den förste talaren gaf oss en erinran i det stycket, och jag måste på grund af den mångåriga erfarenhet, jag vunnit i våra fängelser i allo bekräfta densamma. De tänka icke på det, de göra icke några reflexioner, ty vanligtvis äro de i brottets ögonblick behärskade af en lidelse, som betar dem möjligheten därtill. Man jag är den förste att erkänna riktigheten af de många allvarliga och skarpa anmärkningar, som göras mot vår strafflag med hänsyn till dess bestämmelser rörande de kortvariga frihetsstraffen. Ingen inom den svenska fångvården skiljer sig från den uppfattningen, som beklagar dem och som förklarar dem vara staten till mycken kostnad men samhället till intet gagn. När det går så långt, att under ett år samma 44 personer kunna *två gånger* gå in och ut ur samma fängelse, kunna väl herrarna inse, att man i strafflagsbestämmelser, som för en hel mängd af smärre brott möjliggöra dylika fängelsevisiter, icke kan se någonting för samhället gagnande. Om detta ämne har dock blifvit så oändligt mycket och länge taladt, att därom visserligen icke nu behöfver sägas många ord. Men om någon frågar: huru skall detta afhjälpas, och jag svarar: gör de kortvariga frihetsstraffen mera långvariga, så skulle jag genast stöta på grund, med hänsyn till den juridiska rättfärdighetsutmätningen, som förklarar, att man icke kan sätta in en människa i fängelse på lång tid för ett litet brott, ty kort tid bör följa efter ett litet brott och lång tid blott efter ett stort. Ja, mina herrar, det är riktigt; men *ändå* ligger lösningen åt det hållet. Man kan ock för de unga förbrytarna åstadkomma den helt enkelt därigenom att man ändrar de lokala rubrikerna. Ty blott om jag säger: sätt in dem i *fängelse*, så mötes jag med skäl af den gjorda invändningen; men om jag förändrar rubriken och kallar anstalten icke fängelse utan tvångsuppfostningsanstalt, ökar åldern för dem som kunna sättas in på sådana, och förlänger tiden under hvilken de skola där uppfostras, så är botemedlet ganska lätt funnet. Vårre ställer sig frågan, när man talar om de äldre förbrytarna; då står man ganska ofta rådlös. Men i fråga om dem vill jag dock alltid påminna kammaren om att samhället i fråga om dem och deras återfall ofta blott får bära sina egna gärningars lön; ty samhället är visserligen icke utan skuld till alla dessa sociala eländen, som kasta in hela mängder af äldre personer i fängelserna. Och, egendomligt nog, kan jag här be att få återkomma till den danske politifullmäktigens utredning. Han säger nämligen där bland annat: »att det icke är brist på prygel, som bringar hvar fjärde af de första gången straffade förbrytarna i straffanstalterna, framgår däraf, att omkring 59 % af straffångarna straffats mera än en gång med kroppsstraff och 31 % mer än två gånger, medan

Om införande af kroppsstraff för vissa brott.

(Forts.)

Om införande af kroppsstraff för vissa brott.
(Forts.)

detta gäller resp. 44 % och 18 % af dem som icke nått vidare än till fängelsestraff».

Det är i detta sammanhang icke möjligt att upptaga till granskning straffets stora samhällsfråga, som sysselsatt släkte efter släkte af våra fäder och säkerligen kommer att sysselsätta släkte efter släkte af våra efterkommande. Men när man så ofta af dessa sorgliga företeelser inom samhällslifvet, förbrytelseerna och brotten, sluter därtill, att vårt fängelseväsen är för vekt och att det icke är nog skärpa i fångbehandlingen, ber jag dock få här påminna om, att det under århundraden äfven i vårt land förefunnits en skärpa i fångbehandlingen, som varit så upprörande, att man icke kan om den taga kännedom utan att känna sig alldeles genomisad af fasa. Det har icke funnits en enda del af människokroppen, som icke varit utsatt för sin speciella behandling, allt i mening att såsom straff pina och plåga. Men detta har ändå icke åstadkommit ett bättre samhällstillstånd. Då man emellertid nu i utlandet gjort sammanställningar mellan resultatet af de olika ländernas fångbehandling, har man tillerkänt Sverige den främsta platsen på grund däraf, att det vidkännes det minsta antalet af återfall; och detta för oss gynnsamma förhållande vågar jag beteckna såsom en följd af den reform en föregående generation genomförde i vårt fängelseväsen, och därvid den skapade för detta, mina herrar, en ny och vägledande beteckning, ett ord, som icke återfinnes i andra länders penitentiära nomenklatur utan äges ensamt af Sverige, det är det ordet *fångvård*, med hvilket de ju öppet erkände, att äfven fången är människa och samhällsmedlem, och att han i *själfva fångelset* har rätt till icke blott vakt utan äfven *vård*.

Jag ber att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr R u d e b e c k: Det kan synas, som om, då frågan egentligen är afgjord genom medkammarens beslut, det icke är stora skäl att upptaga tiden med tal i detta ärende. Men jag anser det ändock vara af mycket stor betydelse, att äfven denna kammare uttalar sin mening i frågan. Då jag inom lagutskottet deltagit i behandlingen däraf, ber jag att få yttra några ord i den samma.

Man mötes i allmänhet af motståndarna till detta straffs införande med de orden: Det är känsloskäl som äro bestämmande för er, det är i känslan af det obehagliga och det ohyggliga, som många gånger karakterisera dessa brott, som i viljen, att lagstiftaren skall taga detta steg, men man bör ej lagstifta på grund af en känslostämning.

Då ber jag först och främst få säga, att det vore väl underligt, om de tilldragelser af själfrådighet och öfvermod och våldsamhet, som vi i våra dagar fått bevittna, icke inverkat på känslan; och vidare vill jag framställa den frågan, huruvida icke motståndarna till förslaget lika mycket låta bestämma sig af känslan som vi, ty det är ju det obehagliga intryck de erfara, då de tänka på, att detta kroppsstraff skall verkställas, som bjuder dem

emot. Således tror jag, att såväl på den ena som den andra sidan känslöskälen mer eller mindre göra sig gällande och förvisso icke minst hos förslaget motståndare. Man hör ock ofta af motståndarna till förslaget ett resonemang, som synes innebära ett förmenande, det hvarken lagstiftaren eller lagtillämparen skulle kunna med urskiljning gå till sitt värf i förevarande hänseende. Det framhålles med mycken skärpa, hurusom det straff, som nu är i fråga icke passar för en mängd förbrytelser. Men detta har aldrig bestridts, utan tvärtom äfven af förslaget anhängare betonats, att det finnes en del förbrytelser vid hvilka, ehuru de vittna om våld och råhet, icke någon kan sätta i fråga, att det nu ifrågasatta kroppsstraffet där skulle tillämpas.

Lagutskottet har framhållit, att en utredning bör äga rum. Ingen lär väl heller motsätta sig den meningen, att ett kroppsstraff icke passar på hvarje brott, som är ett uttryck af våld. Medicinska myndigheter hafva äfven framhållit detta och påvisat de skäl, på grund hvaraf för en del sådana brott kroppsstraff icke kan ifrågasättas. Här föreligger således endast en vantolkning från motståndarnas sida af meningen med kroppsstraffets införande. Hvad som enligt mitt förmenande har mest framkallat behovet af detta straffs upptagande nu i vår lag är det trots och själfsvåld och öfvermod, som i våra dagar karakteriserar den unga befolkningen. Det är nog icke alls så, som en ärad talare gaf mig anledning tro att han tänker, att dessa brott oftast ske under inflytande af alkoholen. Visst icke. Många gånger är detta fallet, men jag vågar påstå, ännu oftare utföras dessa brott af personer, som kanske icke alls begagna spritdrycker. Då jag samtalat i detta ämne med personer från skilda hem, från såväl allmogens hem som arbetarehem, så har det varit ett ganska enstämt uttalande, att det är den ofantliga trotsighet och själfrådighet, som nu karakteriserar ungdomen och som gör, att hvarken föräldrar eller lärare hafva någon den ringaste hand med dem och att ingen kan förmå dem att böja sin vilja under någon annans vilja — att, säger jag, det är detta som är den förnämsta eller åtminstone en bland de förnämsta orsakerna till ungdomens förvildning och till de våldsamma brotten. Det är mången gång mer vildheten och trotsset än råheten, som därvidlag spelar in och som är orsaken till brottens begående.

Det kan väl icke förnekas, att det är en ofantligt stor skillnad i uppfostringsmetod, som ligger i öfvergången från en öfverdrifven stränghet, hvilken ofta helt och hållet undertryckte barnets och de ungas tanke och själfständighet, till den alldeles motsatta riktningen, då barnet och de unga nu äro helt och hållet bestämmande och föräldrarna få krypa tillbaka och böja sig för dem. Det är där som jag ser en af de viktigaste orsakerna till det sorgliga förvildningstillstånd, som onekligen är rådande. Med denna utgångspunkt ser jag också i detta kroppsstraff, som jag nu vill förorda, en bestraffningsåtgärd, som i likhet med agan är ett

*Om införande
af kropps-
straff för vissa
brott.*

(Forts.)

Om införande af kroppsstraff för vissa brott.
(Forts.)

fullständigande, är ett fullföljande af den uppfostran, som blifvit försummad i hemmen och äfven i skolorna. Där af följer naturligtvis också, att det endast är öfverdrifter, med hvilkas framhållande man velat göra denna sak mera förhatlig, då man hänvisat på huru det skulle taga sig ut att använda kroppsstraff mot äldre personer. Detta har aldrig varit utskottets mening, och jag tror icke heller, att det varit motionärernas mening.

Att nu säga: vid den åldern eller vid den åldern skall det stanna, det har naturligtvis icke varit för utskottet möjligt. Det må tillkomma dem, som få det ansvarsfulla uppdraget att öfverväga denna fråga, att bestämma en sådan gräns.

Min öfvertygelse är, att om sådana straffbestämmelser, som här äro i fråga, komma att införas, så skola också våra domstolar mycket väl kunna tillämpa dem på det rätta sättet. Ty hvarje domare begriper väl, att kroppsstraff icke lämpar sig för alla individer, som begått samma brott, utan att man också måste taga hänsyn till de särskilda individernas natur och väsen. Däruti stå enligt mitt förmenande domstolarna i vårt land icke redlösa. Om också därvid misstag kunna begås, så skall dock i regel hvarje erfaren och klok domare veta att rätta bestraffningen efter den person, och dennes sinnelag, hvarmed han har att göra, och icke använda denna bestraffning på ett sinnelag, där det icke vore lämpligt och där han på goda skäl kan antaga, att det icke skulle verka till det rätta.

Den siste högt ärade talaren anförde ett skäl mot kroppsstraffets införande, som jag omöjligen kan förstå. Han sade nämligen, att en stor del af dessa brottslingar slippa undan straff, därför att de icke kunna öfverbevisas om sin brottslighet. Skulle lagstiftaren stödja sig på denna grund, då skulle inga straff införas, ty, oberoende af straffarten, kan det inträffa att en brottsling i brist på bevisning går fri. Men det beror på något helt annat än på felaktighet i straffbestämmelserna. Däremot, om man vill säga, att dessa brott nu icke så ofta åtalas, som borde ske, så kan jag medgifva att detta måhända är fallet, men det är på den grund, att man anser att de straff, som enligt nu gällande lag skulle följa på de begångna brotten, icke äro verkliga korrektiv mot dem.

För min del är jag öfvertygad, att för en mängd af dessa, som man kallar ligapojkar, kan det icke sägas vara något verkligt straff, att de på en tid blifva insatta i våra nuvarande fängelser. Det är för dem verkligen icke något motbudande att gå där in, ty de ha förlorat skammen. De hafva icke någon sådan känsla, och i fängelserna går det ingen nöd på dem. Ingen människa säger ett enda ondt ord åt dem. De kunna icke ådraga sig något disciplinstraff, med mindre de bryta mot föreskrifterna inom fängelset. För hvad de utom fängelset hafva gjort få de icke något annat straff än det, som ligger i frihetens förlust, men den förlusten är icke för dem tillräckligt såsom straff, ja ofta icke något straff alls.

Den siste ärade talaren framkastade den tanken, om jag fattade honom rätt, att det skulle vara lyckligt, om tvångsuppfostningsanstalterna kunde anordnas i den utsträckning, att äfven personer äldre än de, som nu mottagas i desamma, kunde där intagas. Jag vill gifva honom fullkomligt rätt däri, att detta kunde vara högeligen önskligt. Men detta önskemåls förverkligande är ganska aflägsat, helst som en sådan åtgärd skulle medföra kostnader, som äro så ofantligt stora, att det torde vara tvifvel underkastadt, huruvida Riksdagen vill finna sig i att vidkännas desamma.

Om införande af kroppsstraff för vissa brott.

(Forts.)

Det kan väl icke förnekas, utan måste, huru man än ser saken, medgifvas, att snart sagdt allas uppmärksamhet inom vårt land är fästad på det sorgliga förhållandet, att just sådana brott, för hvilka detta straff skulle tillämpas, äro i ett oroväckande tilltagande. Då framställer sig ovillkorligen också den frågan: hafva icke samhällets fredliga medborgare rätt att från samhällets sida fordra något åtgörande, som, då de nu gällande lagarna onekligen icke äro till fyllest, kan freda dem i de rättigheter till lif och egendom, som de obestriddigen böra hafva? Jag ser saken så, att det alls icke är fråga om att hämnas eller om att gifva uttryck åt någon bitter känsla mot dessa våldsvverkare. Snarare må man beklaga dem. Men det är en känsla af att statens egen värdighet fordrar, att icke dessa ungdomar få ostraffadt gå tillväga, huru de finna för godt och så som om ingen lag finnes.

Det är på dessa skäl, herr grefve och talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Berger: Lagutskottets ärade ordförande återopade som stöd för utskottets mening »den oro, som obestriddigen finnes inom landet». Denna oro, sade han, gör att man bör betänka sig, innan man afvisar krafvet på utredning af den föreliggande frågan. Jag antager för min del att denna oro, i den mån den finnes, är mycket öfverdrifven. Råa och om synnerlig ondska vittnande brott hafva i alla tider begåtts i vårt land, och det har icke i någon mån ådagalagts, att de råa brotten i våra dagar äro talrikare än tillföre. Man saknar såväl i motionerna som ock i utskottets utlåtande alla statistiska siffror i detta afseende.

Enligt min uppfattning kräfver icke det allmänna rättsmedvetandet i landet återinförandet af ifrågavarande barbariska straff. Andra Kammaren har redan gifvit sitt vittnesbörd härom, och jag hemställer, att Första kammaren ville förena sig med Andra kammaren i afslag på utskottets betänkande.

Herr Uppsström: Äfven jag skall be att få angifva min ställning i denna fråga. Jag skall dock icke upptaga herrarnas tid med någon vidare argumentering i detta afseende, utan blott säga att jag, långt innan det nu föreliggande förslaget väcktes, med stort intresse följt denna fråga. Därvid har jag ock sökt draga nytta af den

Om införande af kroppsstraff för vissa brott. erfarenhet, som jag under en snart 38-årig verksamhet vid domstolarna må hafva förvärfvat, och jag har kommit till det resultat, att jag icke vill följa utskottets yrkande. Jag ber därför att få instämma i reservationen.

(Forts.)

Herr af Ekenstam: Det var en ärad talare, som yttrade sig rörande den omläggning af vårt straffsystem, som skedde för något mer än 50 år sedan, då svensk rätt utmönstrade kroppsstraffet. Jag vill för min del också säga något därom.

Jag har hört från farfar och far, huru man då tyckte, att detta straff, som till följd af sin offentlighet och till följd däraf att det var ett själfständigt straff, hade blifvit synnerligen förhatligt — huru man tyckte att det kändes som en befrielse i landet, då detta straff kom bort. Man trodde, att Sverige hade hunnit den ståndpunkt i humanitet och förädling och hyfsning, att det aldrig mera skulle kunna införas. I den föreställningen hafva vi lefvat, men under den tid som gått har det inträffat, att år efter år liksom en erinran kommit om forna, brutala tider. Det ena illdådet efter det andra har nått våra öron. Vi ha måst erkänna, att sinnenas förvildning, det råare tänkesättet har mer och mer gripit omkring sig, och de laglydiga i landet hafva frågat, om icke staten hade någon makt att skydda deras personer och deras egendom. Vi hafva hänvisat dem till de maktmedel som funnits, och de ha svarat, att dessa frihetsstraff för många äro intet annat än en liten tids hvil från ett orofyllt lif.

Åter hafva tider gått och samma underrättelser ha nått oss från landet, att alltjämt samma råa brott fortgått och att den makt, som staten har haft, icke har vetat att injaga respekt hos brottslingarna. Det är då, som vi gamla teoretici verkligen varit tvungna att vakna och finna att något måste göras. Vi kunde väl icke slå döförat till för de nödrop, som ha träffat oss åter och åter utifrån bygderna: Skola verkligen brottslingarna skyddas mera än den laglydige? Det är då som detta förslag har kommit. Vi hafva icke kunnat bestrida, att detta skulle kunna vara ett medel att inverka i en fråga sådan som denna. Vi hafva, om vi också icke gå till utländsk rätt, helt visst en enskild erfarenhet om huru kroppsstraff kan verka, och vi kunna vara alldeles förvissade om att i åtskilliga fall finnes det icke något annat medel att inverka på råa och förvildade naturer än just detta.

Det var en ärad talare som sade, att såsom ett led i ett fortsatt uppfostringsarbete vore detta straff utan tvifvel till gagn. Det är just såsom ett sådant led, som lagutskottet nu har tänkt sig detsamma. Det är icke såsom ett själfständigt straff utan såsom ett tilläggsstraff, såsom ett straff jämte ett annat. Och vi hafva tänkt oss, att då Kungl. Maj:t nu skulle få tillfälle att utreda förhållandena, så skall Kungl. Maj:t helt visst finna ett lämpligt sätt att införa detta straff just såsom ett sådant uppfostringsmedel.

Jag ber, herr grefve och talman, att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Afzelius: Både det faktiska läget af frågan och visarnas ställning på klockan däruppe gör, att det icke kan falla mig in att ingå i någon kontrovers med mina motståndare. Men jag vill dock icke, att denna debatt skall sluta med den motsatsbeteckning ett par talare velat gifva de olika meningarna. A ena sidan, heter det, vill man skydda den laglydige medborgaren, å andra sidan vill man skydda den öfvermodige och råe våldsvarkaren. Nej, där ligger icke skillnaden; jag har också tjänat rättvisan och sökt att skydda hvarje laglydig medborgare, så mycket jag har kunnat; det är ingenting som jag högre eftersträfvat. Men hvad min bevisning här gått ut på att ådagalägga, det har varit, att detta straff, detta kroppsstraff, som man vill införa, det är alldeles icke ett verksamt medel för detta ändamål. Och då frågar jag: hvarför skall man införa det? Min uppfattning af medlets överksamhet har också blifvit bestyrkt af den, som i denna församling har i förevarande afseende den ojämförligt största erfarenheten.

Om införande af kroppsstraff för vissa brott.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 29.

Då tiden var tämligen långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan af herr talmannen, att till ett annat sammanträde

uppskjuta behandlingen af återstående på föredragslistan uppförda ärenden.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10,51 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
